

40
година

ИНСТИТУТА
ЗА ПЕДАГОГИЈУ
И АНДРАГОГИЈУ

Institut za pedagogiju i andragogiju

Институт за педагогију и
андрагогију

**40 година Института
за педагогију и
андрагогију**

уредници
проф. др Јован Миљковић
проф. др Вера Спасеновић

Београд 2023.

*40 година Института
за педагогију и андрагогију*
проф. др Јован Миљковић
проф. др Вера Спасеновић (ур.)
Прво издање, Београд 2023.

Издавач
Универзитет у Београду – Филозофски факултет
Институт за педагогију и андрагогију
Чика Љубина 18–20, Београд

За издавача
проф. др Јован Миљковић

У изради ове публикације су учествовали:
др Јован Миљковић, ванредни професор
др Вера Спасеновић, редовни професор
Јелена Стојковић, истраживач – сарадник
Лука Николић, асистент и истраживач – сарадник
Ивана Пантић, истраживач – сарадник
Неда Чаировић, истраживач – сарадник
Вукашин Гроздић, истраживач – сарадник
Јана Мишовић, асистент и истраживач – приправник
Наталија Гојак, асистент и истраживач – приправник
Јелена Секулић, истраживач – приправник
Андреа Гашић, истраживач – приправник
Јована Катић, истраживач – приправник
Бранка Радовановић, асистент и истраживач – приправник
Бојана Милосављевић, истраживач – приправник
Драгана Гагић, истраживач – приправник
Зорана Пешић, истраживач – приправник
Ивана Кокеза, истраживач – приправник
Марина Ђорђевић, истраживач – приправник
Маријана Ристић, истраживач – приправник

Дизајн корица
доц. др Мирјана Сенић Ружић

Припрема
Досије студио, Београд

Штампа
ЈП Службени гласник, Београд

Тираж
150

ISBN 978-86-80712-54-3

Садржај

- 7 | УВОДНА РЕЧ
- 9 | ИСТОРИЈАТ ИНСТИТУТА ЗА ПЕДАГОГИЈУ
И АНДРАГОГИЈУ
- 9 | Потреба за оснивањем истраживачке јединице на
Филозофском факултету
- 11 | Почетак рада Института за педагогију и андрагогију
- 12 | Институт за педагогију и андрагогију након
40 година рада
- 14 | Сећања на оснивање и развој Института за
педагогију и андрагогију
- 21 | ЧЛАНОВИ ИНСТИТУТА ЗА
ПЕДАГОГИЈУ И АНДРАГОГИЈУ
- 35 | ПРОЈЕКТИ ИНСТИТУТА ЗА
ПЕДАГОГИЈУ И АНДРАГОГИЈУ
- 41 | НАУЧНИ И СТРУЧНИ СКУПОВИ НАЦИОНАЛНОГ
И МЕЂУНАРОДНОГ КАРАКТЕРА У ЧИЈЕМ
ОРГАНИЗОВАЊУ ЈЕ УЧЕСТВОВАО ИНСТИТУТ
ЗА ПЕДАГОГИЈУ И АНДРАГОГИЈУ
- 47 | ФОТОГРАФИЈЕ СА НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ
СКУПОВА НАЦИОНАЛНОГ И МЕЂУНАРОДНОГ
КАРАКТЕРА У ЧИЈЕМ ЈЕ ОРГАНИЗОВАЊУ

УЧЕСТВОВАО ИНСТИТУТ
ЗА ПЕДАГОГИЈУ И АНДРАГОГИЈУ

- 51 | ИЗДАЊА ИНСТИТУТА
ЗА ПЕДАГОГИЈУ И АНДРАГОГИЈУ
- 63 | ПРОГРАМИ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА
НАСТАВНИКА АКРЕДИТОВАНИ КОД ЗУОВ-А,
А ЧИЈИ ЈЕ НОСИЛАЦ ИНСТИТУТ
ЗА ПЕДАГОГИЈУ И АНДРАГОГИЈУ
- 69 | УПРАВНИЦИ ИНСТИТУТА
ЗА ПЕДАГОГИЈУ И АНДРАГОГИЈУ
- 73 | ПРЕДСЕДНИЦИ НАУЧНОГ ВЕЋА
ИНСТИТУТА ЗА ПЕДАГОГИЈУ И АНДРАГОГИЈУ
- 85 | АЛТЕР ЕГО ИНСТИТУТА ЗА ПЕДАГОГИЈУ И
АНДРАГОГИЈУ ИЛИ У ДОБРОМ ДРУШТВУ
- 89 | РЕЧ УПРАВНИКА

Уводна реч

Ова публикација припремљена је с поводом – нашом жељом да обележимо 40 година од оснивања Института за педагогију и андрагогију на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Вредно је описати и документовати активности које је Институт реализовао, вредности које је неговао и допринос који је остварио у развоју теорије, политике и праксе образовања, како би остао траг за садашње и будуће генерације истраживача у области педагошке и андрагошке науке о тежњама и преданости свих оних који су Институт градили и развијали, као и о продуктима које су у оквиру њега изнедрили.

Од својих почетака, 1983. године, па до данас, Институт је чинио окосницу научно-истраживачког и наставног рада чланова Одељења за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду. Током протеклих 40 година рада Института реализован је велики број међународних и националних научних – базичних и примењених пројеката, објављене су бројне значајне публикације из домена образовања и васпитања и организован је запажен број научних и стручних скупова. Истовремено, Институт је био, и остао, место конструктивних дискусија, размена мишљења, креирања нових идеја и иницирања истраживачких подухвата значајних за теорију и праксу васпитно-образовног рада. Важну улогу током свих ових година Институт је имао и у пружању подршке младим истраживачима и подстицању њиховог професионалног развоја.

Сматрали смо важним да остане забележено како је текао „животни пут” Института, да укажемо на почетке његовог рада и да се подсетимо свих прегалаца који су својим ентузијазмом и изузетним

ангажовањем допринели да данас са поносом можемо да говоримо о значајним резултатима које је Институт остварио. Намера нам је била и да дочарамо ток развоја Института, специфичности његовог функционисања у различитим периодима, као и изазове који су се током времена јављали, али и успешно превазилазили.

Поред сачуваних фактографских података на које смо се ослонили, у овом подухвату су нам неизмерно помогла сећања и искуства бивших и садашњих чланова Института. Захвални смо им што су поделили своје утиске о животу и раду у Институту, атмосфери која је владала међу истраживачима, емоцијама које их вежу за Институт, као и утицају који је Институт имао на њихов лични и професионални развој.

Публикација којом обележавамо јубилеј Института настала је синергијом искуства старијих истраживача и ентузијазма млађих. У припреми публикације велики терет понели су управо млади истраживачи са Института, којима дугујемо искрену захвалност на посвећености и уложеном труду.

Надамо се да ће прича испричана о Институту бити подстицајна за све његове садашње и будуће чланове и да ће их охрабрити, како каже проф. др Снежана Медић, да наставе да чувају стару запаљену ватру, али и да праве нова огњишта.

Београд, 28. 04. 2023.

проф. др Вера Спасеновић
Председница Научног већа
Института за педагогију
и андрагогију

Историјат Института за педагогију и андрагогију

Потреба за оснивањем истраживачке јединице на Филозофском факултету

Прву половину прошлог века су окарактерисале бројне економске, друштвене и културне промене. Значајна улога у решавању последица ових изазова је препозната у образовању и учењу које је у међународним оквирима почело интензивно да се истражује, а образовна пракса да се иновира и унапређује. Нажалост, проучавање наука о васпитању се у том тренутку у Србији није кретало истим темпом као у њеној широј околини. Истраживања феномена васпитања и образовања су била изузетно оскудна пре педесетих година прошлог века и сводила су се на појединачне напоре одређених наставника и сарадника Филозофског факултета. Ова истраживања су била спорична и као таква нису покривала бројна значајна подручја образовања и учења, као што су специфичности образовања различитих узрасних група, историја просвете и школства, компаративна истраживања образовања итд. Такође, није било прилике за повезивањем ових истраживања са истраживањима у оквиру других наука на које се науке о васпитању и образовању често ослањају. Препознато је да би се оснивањем истраживачке јединице на Одељењу олакшало и правилно усмерило бирање истраживачких тема и интердисципли-

нарно повезивање са центрима у оквиру осталих одељења и факултета. Не само да је организација истраживања текла споро, већ је и дисеминација резултата била отежана. Једна од делатности планиране научно-истраживачке јединице би свакако била фокусирана на дисеминацију добијених резултата истраживања, и то организовањем конференција, симпозијума и стручних саветовања, као и објављивањем публикација и њиховом разменом са сродним истраживачким институцијама.

Тек крајем педесетих година, појавом докторских дисертација у области васпитања и образовања и оснивањем магистарских студија на Одељењу за педагогију, почиње значајније проучавање ових феномена. Ипак, ови напори су текли споро, највише због малог буџета којим је располагао Филозофски факултет за потребе научних истраживања. Стога се неколико година касније, као вануниверзитетска истраживачка јединица, формира Институт за педагошка истраживања. Институт је функционисао као самосталан истраживачки центар, био је финансиран од стране државе, а бројни чланови Одељења (Никола Поткоњак, Јован Ђорђевић, Радивој Квашчев, Душан Савићевић, Љубомир Коцић) су кроз различите пројекте постали његови сарадници. Ипак, остала је приметна неусклађеност између развоја науке ван универзитета и на њему. Услед недостатка материјалних средстава, истраживачи са Одељења су се углавном фокусирали на израду докторских дисертација.

Оснивањем Катедре за андрагогију 1979. године, потреба за интензивнијим истраживањем области образовања одраслих расте. Руководјени проф. др Душаном Савићевићем, бројни истраживачи са Одељења су радили на великом пројекту „Особености наставе у школама за основно образовање одраслих” који је изродио значајне резултате објављене у зборнику радова „Основно образовање одраслих” издатом од стране Завода за уџбенике и Катедре за андрагогију, као и две самосталне и у целини објављене студије. Упоредо са андрагошким пројектом се развија и евалуациона студија институционалног предшколског васпитања „Основне карактеристике васпитно-образовног процеса у дечијим вртићима Србије” којом је руководила проф. др Мирјана Пешић. Ово је било прво истраживање тог типа у држави. Важно је напоменути да је само у оквиру горепоменута два пројекта израђена једна докторска дисертација, три магистарске тезе и шест монографија. Ови значај-

ни продукти истраживања су још више истицали потребу да се у оквиру Факултета оснује посебна истраживачка јединица која би се бавила проучавањем феномена васпитања, образовања и учења деце и одраслих. Узимајући у обзир поменуте опипљиве резултате, као и повољну климу у широј околини Факултета која је захтевала интензивније проучавање образовања и учења, поднесен је предлог Комисији за научно-истраживачки рад и Комисији за реформу и статутарна питања Филозофског факултета за формирање Института за педагогију и андрагогију који би деловао у оквиру Одељења, Факултета и Универзитета.

Почетак рада Института за педагогију и андрагогију

Филозофски факултет (односно његово Наставно-научно веће и Савет) се 20. јуна 1983. године сагласио са предлогом Одељења и тада је званично основан Институт за педагогију и андрагогију као посебна научна јединица при Одељењу за педагогију и андрагогију.

Рад Института је регулисан општим начелима Статута Филозофског факултета, Правилника о научно-истраживачком раду научних јединица Факултета и Правилником о пословању Института. Овај правилник је прецизирао посебне задатке Института који, као и данас, подразумевају:

- организацију и остваривање научних истраживања у области педагогије и андрагогије;
- усавршавање метода научно-истраживачког рада у области васпитања и образовања;
- проучавање могућности и начина примене научних резултата у пракси;
- рад на прикупљању и обрађивању података и других материјала и докумената од значаја за научну мисао у области педагогије и андрагогије;
- организацију различитих научних скупова ради разматрања значајних проблема педагошке и андрагошке науке;
- објављивање резултата научног рада;

- размењивање научних информација и публикација и сарадњу са одговарајућим научним установама у земљи и иностранству;
- старање о развоју млађих научних кадрова и укључивању студената у научно-истраживачки рад;
- пружање потребне помоћи у настави, посебно на постдипломским студијама.

Са оснивањем Института је основано и његово Научно веће чији су задаци да разматра програме истраживања, да се стара о благовременом извршавању обавеза и планова истраживачког рада, анализира и оцењује научни квалитет истраживачких пројеката у оквиру Института, врши избор руководиоца пројеката и потпројеката, одређује рецензенте и прихвата рецензије о оцени научних радова, стара се о објављивању радова из пројектних задатака, одлучује о ангажовању сарадника на пројектима истраживања и стара се о извршавању њихових задатака. Прва председница Научног већа је била др Александра Марјановић, а осим чланова Одељења, у Веће су биле и колеге са других одељења, научних јединица Факултета, као и појединци ван Универзитета како би шира научна јавност имала увид у делатност Института.

Институт за педагогију и андрагогију након 40 година рада

Током своје историје, Институт за педагогију и андрагогију у Београду постао је један од најзначајнијих и најутицајнијих института у области образовања у Србији и региону. Од 1983. до 2023. године, Институт је реализовао 30 научно-истраживачких и примењених пројеката и подржао научно-истраживачки рад и развој више од 90 младих истраживача, научних сарадника и саветника, како са Одељења, тако и ван њега. У току 40 година рада, Институт је проширио своју издавачку делатност која сада подразумева издавање тематских зборника и зборника радова са скупова, као и часописа Андрагошке студије чији је први број изашао 1994. године, а од 2016. године Институт је суиздавач часописа Настава и васпитање. Такође, издаје и монографије и преводе.

Научно-истраживачки рад

U ovom dvogodišnjem periodu na Odeljenju za pedagogiju završen je rad na istraživačkim projektima "Osobnosti nastave u školama za osnovno obrazovanje odraslih"/ Grupa za andragogiju/ i "Osnovne karakteristike vaspitno-obrazovnog procesa u dečjim ustanovama SR Srbije"/ Grupa za pedagogiju/, a u toku je istraživački rad na projektu "Učenje i društveni aspekti obrazovanja odraslih" /Grupa za pedagogiju/. U sva tri projekta učestvovala je više nastavnika i saradnika Odeljenja za pedagogiju, tako da je ovim uveden timski istraživački rad na Odeljenju. Kao rezultat mnogobrojnih ovakvih istraživačkih rada mladi saradnici su dobili mogućnosti da izrade i objave naučne studije / npr. mr. Snežana Kadić "Društvena sredina i osnovno obrazovanje odraslih /1982/, dve knjige su u štampi, jedna studija je u završnoj fazi izrade, a u pripremi je i zbornik radova Osnovno obrazovanje odraslih/

Članovi Odeljenja za pedagogiju rukovodili su i li saradji-vali u istraživačkim projektima drugih naučnih institucija - Instituta za pedagoška istraživanja SR Srbije, Institutu za psihologiju Filozofskog fakulteta.

Pored ovoga članovi Odeljenja za pedagogiju radili su i individualno na istraživačkim projektima. U toku ove dve godine objavili su veći broj knjiga i članaka u pedagoški i andragoškim časopisima.

Veći broj članova Odeljenja su urednici pojedinih pedagoški i andragoških časopisa i biblioteka u Zavodu za istraživanje udžbenika SR Srbije.

Odeljenje za pedagogiju pokrenulo je inicijativu za osnivanje Instituta za pedagogiju i andragogiju. Ovaj postupak je u toku, tako da se naredne školske godine Institut već otpočetih sa radom. Sastavno da se ovaj institut znatno unaprediti naučno-

istraživačku delatnost na Odeljenju. On će morati omogućiti intenzivniju naučno istraživačku aktivnost mladim saradnicima, a isto tako će doprineti povezivanju i profinisanju nastave i naučnog rada saradnika.

Одломак из извештаја о раду Одељења за педагогију за период 1981/82. и 1982/83. школске године у коме се истичу значај и потреба за оснивањем Института за педагогију и андрагогију.

Сећања на оснивање и развој Института за педагогију и андрагогију

„Оснивање Института за педагогију и андрагогију било је остварење „мисије” њених чланова Катедре за андрагогију да се обезбеде услови за научно-истраживачки рад и систематизацију научних знања из области образовања одраслих, расутих по различитим научним областима које су се бавиле истраживањем различитих феномена. Иако је пракса образовања одраслих и њено теоријско осмишљавање деценијама већ било заокружено као посебно практично, теоријско и научно истраживање, оснивање Института је код нас истовремено било и време залагања за афирмацију и артикулацију посебности ове научне области у њеној самосвојности у односу на педагошке, психолошке и друге науке, како у домаћој тако и међународној научној јавности. Појам андрагогија за науку о образовању одраслих стиче јурисдикцију али и професионалност, па је време оснивања Института било време полемике не само о њеној посебности у научном смислу већ и о њеном називу. Та борба на домаћем и међународном терену изродила је остварење мисије тако што се добијућа теорије и истраживања Катедре за андрагогију и Института о образовању одраслих преко знају, пре свега на међународном плану као Београдска андрагошка школа” (Снежана Медич, редовни професор у пензији).

„Ја сам, наравно, била једна од оних која је била сведок оснивања Института. Институт је зајочео тако што је био формиран, али без простора, без икакве опреме. Први уједнак Института био је професор Љубомир Коцић, али професорка Мирјана Пешић је била још некако виђена као оперативни, неформални уједнак, тако да је најјаче Института почео у нашем кабинету за Предшколску педагогију. Касније смо од Факултета добили први простор за Институт. Тај простор је био у поткровљу сарајеве зграде у Калеђан Мишином здању, где су били станови које су користили различити људи са Универзитета још пре рата. Пошто се стан изразио ми смо добили најједан простор, који је био, наравно, крајње неадекватан и ненаменски. Након тога смо добили понуду за замену од колеџа са Одељења за филозофију, којој је за њиховој младој сарадника било неопходно да му се обезбеди стамбени простор. Понудили су нам коришћење њиховој кабинету на првом спрату за послове Института, а у замену за најјаче простор горе – то је кабинет 365, највећи кабинет на сваком спрату Факултета у малом ходнику.

То је био један леј њросџор, ком смо се ми обрадовали, њросџор у који је мојло да сџане бар њри сарадника, са сџоловима, да се одрже сасџанци и њако даље. У њо време смо имали зајослене на Инсџиџуџу – колеџнициу са Каџедре за андраџџију Александру Пејаџовић и Дејану Миливојевић (Лазић), са Каџедре за њредџколску њедаџџију. Морам да кажем да је њо било, некако, време које смо инџензивно њроводили у њом њросџору, радили на њројекџима...” (Драгана Павловић Бренеселовић, редовни професор у пензији).

„Инсџиџуџи је некад био на њрећем сџраџу. То је једна канцелариџица са два сџола, њде су радиле Дејана и Сања, и набацаним куџијама и њаирима. На њом њрећем сџраџу, у меџар и њо њросџора седели смо саџима са њаирима у рукама, заједно сџуденџи маџисџарских сџудџија и Мима (Мирјана Пешић) и размењивали...” (Лидија Радловић, ванредни професор).

„Када сада њољедам на дуџи низ џодина, колико сам сарадник у Инсџиџуџу за њедаџџију и андраџџију, делује ми да како су се моје њозиџије мењале њако варира и моје сећање. За њериод од када сам њочела да радим у Инсџиџуџу (1989. џодине), њрво као исџраживач њриџравник, а након маџисџирања као исџраживач сарадник (до 1997. џодине) доминанџна су два њаралелна сећања и осећања. Једно је сећање да је увек било обиље њрилика за учење, на њпример о: орџанизацији рада на њројекџу, акционим исџраживањима, квалиџаџивним исџраживањима, курикулуму, раду на рачунару у Word-у, различџиџим џемама исџраживања којима се баве друге колеџе, орџанизацији међународних конференџија, њубликовању књџиа Инсџиџуџиа и још мноџо њџџа друџџи. Наравно, све ове њрилике су код мене само њојачавале и свесџи о неџходносџи сџалноџ учења, и њо нужно више њаралелних сџвари. Друџи њок сећања у вези је са аџмосфером у њросџорији Инсџиџуџиа, који се њада налазио на њрећем сџраџу. Увек је њо било њријаџно месџо за дружење, за размену идеја, за окуџљање након неџијеџ њуџовања, за њрославе – сџонџане и орџанизоване. Касниџих џодина, нарочџио у њериодима њоком два мандаџа када сам била уџравник Инсџиџуџиа (2006–2011 и 2015–2018) свакако је сџално била њрисуџна њежња, а џиме и неџходна орџанизација рада, да се Инсџиџуџи даље развија, у смислу боџаћења акџивносџи. Боџаћење се њре свеџа односило на: доношење нових њројекџа, њоред оних њеџџџодишњих, финансираних од Минисџарсџтва; координаџију и реализацију међународних њројекџа; даље развијање издавачке делаџносџи; орџанизацију скуџова; бирање њредсџавника Инсџиџуџиа у различџиџе савеџе и радне њрује... Посебно ми је драџо њџо је и надаље Инсџиџуџи осџао месџо и за

мање формална и неформална окуиљања и дружења, и као својеврс-
тан ценитар за организацију различитих дешавања. Сажето речено,
Институт је за мене истовремено и место провокативно за учење
и једно рејко тоило место на Факултету” (Александра Пејато-
вић, редовни професор).

„Када сам ја дошла, Институт је био на 4. спрату. У завученом
делу тог простора имали смо један рачунар за којим сам ја радила,
а у другом делу су радиле Сања и Дејана. Имали смо рачунар, и факс
машину – у то време лудило од технике. Учила сам и како факс да
пошаљем. Сећам се у једном тренутку нешто радим и кажем Јао не
могу ово, не разумем како, шта овде треба да урадим, и Дејана ми
каже Па изађи – и ја изађем. Она мисли на х (ошција затварања про-
зора на комјутеру) а ја изађем и дођем физички до ње (смех)” (Сне-
жана Антонијевић, помоћник директора у Сектору за припрему
програма обуке и управљања квалитетом, Национална академија
за јавну управу).

„Сада да кажем оно чувено у моје време, када сам била млади сарад-
ник, у Институту сам долазила сваког дана, неретко било је неоп-
ходно да то буде од рано ујутру до предвече. Зајим је уз то било
периода када сам учествовала у настави и до три пута недељно.
Учешће у настави значило је и дежурање на испитима и налажење
термина за консултације са студентима. Паралелно са свим овим
радила сам првих година на изради магистарског рада, а онда је усле-
дио низ година рада на докторској дисертацији. Делује, као да су се у
послове истраживача сместили и послови везани за нека друга радна
места на Факултету. Данас је то донекле другачије због веће броја
истраживача, али мислим да и даље остаје отворено питање ои-
са посла истраживача у нашем Институту. Сећам се да када сам
почела да радим у Институту да сам једно време стално очекивала
да ми неко, управник Института или руководилац пројекта, каже
шта ја треба да радим, али ниједној конкретној и дугорочној од-
говору то није било. Убрзо сам схватила да сам ја та која треба да
тражи посао за себе, та сам и сама стварала послове. Данас сам тиме
задовољна, али тада ми није баш било лако” (Александра Пејато-
вић, редовни професор).

„Тешко је описати амбијент Института, то је приватнији, ин-
тимнији простор, отворенији простор за комуникацију, сарадњу.
Радо смо ишли горе (на шести спрат), правили радне, формалне са-
станке, али некако простор је сам по себи одесан да имаш осећај
да ти је то пријатније да радиш. Некад није било дана да ја нисам
био горе по сај, два – не само из формалних разлога, него зато што

је било *пријатно тамо радити*” (Радован Антонијевић, редовни професор).

Причајући о својим првим сећањима на Институт, још од 1982. године, Виолета Орловић Ловрен (редовни професор) каже: „Институт је и тада као и касније био место – физичко или симболичко – окуљања младих истраживача који су учествовали у *learning by doing* иницијативама, од првих корака у планирању и изради инструмената за истраживања, до њихове реализације и обраде података, тада коришћењем формула, милиметарских папира и графоног искуства старијих истраживача и професора, који су нас пратили кроз тај процес, на Институту и Одељењу, као и на теренима, где смо учили о образовању одраслих из прве руке...”.

„Прва помисао на Институт била је у мени неке необичне, насмејане емоције које је, вероватно, произвела добра, пријатна и здрава атмосфера која је постојала на Институту. Сваки одлазак и боравак на Институту, и онда када је био просторно мали као и када је постојао већи, био је с радошћу. Ту атмосферу радосних правили смо сви ми истраживачи, који смо природом нашег посла везани за Институт, укључујући и колеџнице које су обављале административне послове. Сви смо ми долазили са заједничким, али и сопственим циљевима, остваривали их без зависности од других, уз колеџналу, па и пријатељску помоћ. Институт је био место сваке врсте тозбе, почев од оне када су се креирали велики пројекти, планирали и организовали скупови, преко конструктивних дискусија у оквиру Научног већа које су увек резултирале правим одлукама, па све до обележавања јубилеја и значајних датума када се тозбовало у правом смислу те речи. Но, тозбовало се често, и ван јубилеја, са уобичајеним поводима као што су лични догађаји и успеси, што је атмосферу чинило тојлом и пријатељском, те стога и постојала је атмосфера за важне активности” (Шефика Алибабић, редовни професор у пензији).

„Најпре, као и већина колеџа са којима годинама делим искуства ангажовања на активностима у домену Института, доживљавам тај простор као место окуљања, заједничког рада, обележавања важних датума или бар ђаскања између две обавезе, које увек доведе и до неке нове идеје или изнедри неку важну информацију. Институт је за мене увек имао и има тај емотивни значај, као институција која постоје годинама и помаже нам да јачамо нашу професионалну област и међусобне односе. У њему су донеће многе важне одлуке на седницама катедри, пријемним исписима за мастер и

студенте докторских студија, али и за покрећење или реализацију многих пројеката, из којих су проистекла издања без којих, на полицама у Институту, не би било могуће на исти начин делити знање са колегама и студентима, а ни замислити Институт” (Виолета Орловић Ловрен, редовни професор).

„Прва сећања која навиру када је у помишљању Институт односе се на то колико је некада било мукошрпно, најорно, одговорно, па понекад и тешко могуће основати нови Институт. Толико озбиљне аргумен-тације, прецизно дефинисаних разлога, друштвене и научне потребе, полемике, сапласности разних научних асоцијација, шела, колега, саме институције какав је Филозофски факултет чинило је да ми, први чланови Катедре за андрагогију, на сваком месту и у свако време заступимо идеју о потреби посебности научно-истраживачког рада у овој научној области. Нашим најорима за оснивање Института придружила се и Катедра за предшколску педагогију с обзиром на то да је тада постојећи Институт за педагошка истраживања у целости био усмерен на школску педагогију. Два великана, Александра Санда Марјановић и Душан Савићевић, са нама, својим првим асистентима, остварили су своје мисије и Институт је основан. Ништа мање сложеном није се показала ни визија о значају и начину учешћа Института као подрике развоју нове студијске групе за андрагогију. Компаративности тада постављеној студијској програму, андрагошких наставних предмета са потребном научно-истраживачком подриком Института, усмерила је нас, асистенте, младе истраживаче да ти први научно-истраживачки радови буду теоријско-емпиријска истраживања кључних подручја образовања одраслих за које смо ми као предметни асистенти били задужени. Тешко је проценити шта је тада за нас био захтевнији, одговорнији или обимнији посао, научне области као извориште и исходиште наставних предмета које смо развијали или пак теоријско-емпиријско истраживање тако обимних и крућних андрагошких научних области са темама дубоким као море. Тако су на основу првих истраживања реализованих на Институту одбрањени и први докторати из области андрагогије. Посебно се поносим чињеницом да је мој докторат први докторат андрагошких наука. Мога бих да кажем да је најор који смо ми, први истраживачи Института, уложили тада у развој одабраних и поверених нам научних области, предмета које смо развијали у студијском програму и истраживања које смо остваривали, била наша калитална инвестиција у развој андрагогије. Тај дух одговорности за андрагогију, лични и професионални, циклично се понављао доласком нових генерација. Посебно сам осећала одговорност да почетна визија о развоју андрагогије као

наставној и истраживачкој подручја сачува свој дух, заједништво, посебност, преданост, колективност како кроз наставу са студентима иако посебно у избору нових истраживача и будућих наставника. Било је многа различитих улога током четрдесет година рада на Институту, али свака од њих била је обојена, себи додељеној улози, чувара зајављене андрагошке вајре...” (Снежана Медич, редовни професор у пензији).

Чланови Института за педагозију и андрагозију

Чланови Института за педагозију и андрагозију од његовог оснивања

Име и презиме	Период активног статуса на ИПА	Катедра или област
др Никола Поткоњак	1983–1989	Општа педагозија са методологијом и историја педагозије
др Владета Тешић	1983–1988	Општа педагозија са методологијом и историја педагозије
др Јован Ђорђевић	1983–1987	Општа педагозија са методологијом и историја педагозије
др Љубица Алексић Продановић	1983–1983	Општа педагозија са методологијом и историја педагозије
др Александра (Санда) Марјановић	1983–1986	Предшколска педагозија
др Душан Савићевић	1983–1991	Андрагозија
др Живорад Цветковић	1983–1992	Дидактика са методиком
др Љубомир Коцић	1983–2012	Општа педагозија са методологијом и историја педагозије
мр Љубица Радулашки	1983–2005	Општа педагозија са методологијом и историја педагозије
др Ранко Булатовић	1983–2006	Андрагозија

Име и презиме	Период активног статуса на ИПА	Катедра или област
др Мирјана Пешић	1983–2012	Предшколска педагогија
др Нада Качавенда Радић	1983–2017	Андрагогија
мр Венцислав Радовановић	1983–2012	Педагошка психологија
др Снежана Радовановић	1983–2010	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
др Шефика Алибабић Хоџић	1983–2021	Андрагогија
др Љиљана Левков	1983–2014	Развојна психологија
др Снежана Медић	1983–2020	Андрагогија
др Драгана Павловић Бренеселовић	1983–2020	Предшколска педагогија
мр Желимир Попов	1983–2019	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
мр Сања Муждека	1985–1998	Андрагогија
др Наташа Матовић	1986–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
мр Татјана Павловски	1987–2012 2012–2017	Предшколска педагогија и секретарски послови
др Александра Пејатовић	1987–	Андрагогија
др Катарина Поповић	1987–	Андрагогија
Гордана (Глигоријевић) Брашанац	1988–1998	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
др Недељко Трнавац	1988–2007	Школска педагогија
мр Марина Павловић	1989–2010	Педагошка психологија
мр Соња Владисављевић Попадић	1989–1994	Истраживач ИПА
др Емина Хебиб	1990–	Школска педагогија
др Лидија Радуловић	1990–	Дидактика са методиком
др Милица Митровић	1990–2016	Дидактика са методиком
др Биљана Бодрoшки Спариосу	1992–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије

Име и презиме	Период активног статуса на ИПА	Катедра или област
Дејана Лазић	1992–1994 1995–2006	Предшколска педагогија, Истраживач ИПА
др Саша Дубљанин	1993–	Дидактика са методиком
др Кристинка Овесни	1996–	Андрагогија
др Надежда Божановић Шарановић	1996–2006	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
Снежана Антонијевић	1996–2006	Андрагогија, Истраживач ИПА
Ана Анастасијевић	2006–2008	Секретарски послови
др Александра Илић Рајковић,	2000–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
др Бојан Лазаревић	2000–2009	Андрагогија
др Зорица Милошевић	2000–	Андрагогија
Бранка Александрић	2001–2015	Дидактика са методиком
Сандра Илић	2001–2011	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
др Гордана Зиндовић	2003–2008	Дидактика са методиком
др Вера Спасеновић	2005–	Школска педагогија
др Радован Антонијевић	2005–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
др Наташа Вујисић Живковић	2006–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
др Јован Миљковић	2007–	Андрагогија
др Живка Крњаја	2008–	Предшколска педагогија
др Ивана Јеремић	2008–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
др Тамара Николић	2008–	Андрагогија
др Александар Булајић	2010–	Андрагогија
др Бојан Љујић	2010–	Андрагогија
Кристина Пекеч	2010–2019	Андрагогија
др Маја Максимовић	2010–	Андрагогија
др Милан Станчић	2010–2014 2016–	Дидактика са методиком
др Мирјана Сенић Ружић	2011–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије

Име и презиме	Период активног статуса на ИПА	Катедра или област
Бојана Радујко	2007–2012	Секретарски послови
др Дубравка Михајловић	2012–	Андрагогија
др Едиса Кецап	2012–	Андрагогија
др Зорица Шаљић	2012–	Школска педагогија
Маша Аврамовић	2012–2018	Предшколска педагогија
др Бранислава Кнежић	2013–2022	Андрагогија
др Виолета Орловић Ловрен	2013–	Андрагогија
др Лидија Мишкељин	2013–	Предшколска педагогија
др Наташа Николић	2013–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
др Јелена Врањешевић	2014–	Развојна психологија
др Александар Тадић	2015–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
др Невена Митранић	2016–	Предшколска педагогија
др Владета Милин	2017–	Дидактика са методиком
Драгана Пурешевић	2017–	Предшколска педагогија
Маријана Дражић	2017–2018	секретар Института
Јелена Стојковић	2017–2023	Предшколска педагогија, секретар Института
Вукашин Гроздић	2018–	Андрагогија
Лука Николић	2018–	Дидактика са методиком
Ивана Пантић	2019–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
Јана Мишовић	2019–	Андрагогија
Милица Секуловић	2019–2022	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
Наталија Гојак	2019–	Андрагогија
Никола Коруга	2019–	Андрагогија
Јелена Секулић	2020–2022	Дидактика са методиком
Неда Чаировић	2020–	Андрагогија
Кристина Робертсон	2021–	Андрагогија

Име и презиме	Период активног статуса на ИПА	Катедра или област
Милица Убовић	2021–	Дидактика са методиком
Андреа Гашић	2022–	Дидактика са методиком
Јована Катић	2022–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
Бранка Радовановић	2022–	Андрагогија
Бојана Милосављевић	2023–	Предшколска педагогија
Драгана Гагић	2023–	Дидактика са методиком
Зорана Пешић	2023–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије
Ивана Кокеза	2023–	Дидактика са методиком
Марина Ђорђевић	2023–	Предшколска педагогија
Маријана Ристић	2023–	Општа педагогија са методологијом и историја педагогије

Приликом креирања табеле у којој смо покушали да побројимо све чланове ИПА, било је врло тешко добити прецизне податке о почетку нечијег активног ангажовања на ИПА, јер се у многим случајевима радило о волонтерском или професионалном ангажману на пројектним активностима ИПА. У случајевима када нисмо нашли писаних података у архиви ИПА, који би указивали на другачије датуме нечијег ангажовања, водили смо се подацима које смо добили од Кадровске службе Филозофског факултета у Београду, која нам је достављала датуме заснивања радног односа чланова Одељења са Филозофским факултетом у Београду. Користимо ову прилику да се извинимо уколико смо нехотице изоставили некога од драгих нам колега са списка ангажованих чланова. Институт је од свог оснивања био турбулентни, динамични простор у којем су креирани научни и примењени пројекти ангажујући привремено истраживаче и сараднике. У исто време, друштвене прилике и државна политика финансирања институција које се баве научно-истраживачким радом су некада подстицале ангажовање чланова који нису у наставним или сарадничким звањима на Филозофском факултету, а некада су водиле редукцији њиховог броја. Тако на пример, једна од „редукционих” година била је 2006., када је ИПА остао, због престанка финансирања, без својих истраживача који нису били у наставничким или сарадничким звањима. Што се тиче

подстицајних година за ангажовање истраживача то су биле оне од 1992. године до 1996. године када је тадашњи Завод за тржиште рада реализовао пројекат којим су радно ангажовани на свим факултетима (институтима) Универзитета у Београду студенти постдипломских студија. У овом периоду су, према сећању проф. др Кристинке Овесни (нажалост, овим подацима не располажемо у Институтској архиви, нити у кадровској служби Филозофског факултета) биле ангажоване следеће колеге које су касније засновале радни одос са Филозофским факултетом: Дејана Лазивић (Миливојевић), Кристинка Овесни, Снежана Антонијевић (Никлановић), Наташа Вујисић Живковић. Још један плодан период у погледу броја ангажованих истраживача је и актуелни период од 2018. године до данас, у коме је јавним позивом ресорног министарства на нашем Институту запослено двадесетак младих колега. Ови подаци говоре о непредвидивости окружења Института, турбулентним образовним и научним политикама које утичу на најдрагоценије ресурсе којима располажемо – људске ресурсе. Надамо се да ће будућност бити благонаклона према нама по овом питању, а да ћемо имати мудрости да наше људске ресурсе умножимо, развијемо и адекватно ангажујемо на корист Института и друштва у целини.

Начини ангажовања на Институту за педагогију и андрагогију су били разноврсни, као и даљи путеви професионалног развоја његових сарадника. Искуства наших саговорника сведоче о сарадњи Института са другим институцијама/установима, иницијативама да се константно укључују нови, млади сарадници и тежњи да се кроз рад Института утиче на политику и праксу образовања и васпитања. Отварајући прилику за разноврсне улоге, уочљиво је да Институт пружа немерљив допринос професионалном развоју својих чланова.

„Као млади сарадник, када сам била у вашим годинама (каским двадесетим) пошала сам неформални секретар Института обављајући све – кореспонденцију, техничка питања и многе друге послове, којих на почетку није било много, али су за мене били новина. Осећала сам се важном што учествујем у том процесу. Своју каријеру зайочела сам као сарадник на пројекту. То тада није било формално – нисам била ангажована као истраживач, нити смо формално имали пројекат, али је то био неки сличан утич доласка који је сада формализован... Сећам се интензивно, као студент докторских студија, имали смо сталне сесанке докторанада, где су док-

Њоранди имали њрилику да размењују своја учења, дилеме, исњираживања, искуствва... То није ѡсњало ѡтрадиција али било би лејо да се и даље уводи и развија. Наравно имали смо низ неформалних дружења, ѡрславе Нових ѡдина, окујљања, рођендана и ѡо све исњо некако везујем за Инсњијуји. (...) Мислим да је Инсњијуји сњварно давао мојућностии да ѡкрећемо неке ѡрмењене ѡројектие, којима нећемо само исњијивајии, разумевајии или давајии имјликације за ѡраксу нејо сњварно да ѡкрећемо и да реализујемо акциона исњираживања, ѡтрансформативна исњираживања којима мењамо ѡу образовну ѡраксу. И ѡо је оно шњо је ѡо мени нека најважнија функција Инсњијујиа која увек има ѡвратину сњреју, јер ѡо учешће у акционим и ѡтрансформативним ѡројектима уједно дојриноси и развоју и ексњлицирању, осмишљавању и ѡреисњијивању ѡеоријских знања од којих ѡлазимо. Кад је реч о ѡедајојии, ја мислим да је незамисливо ѡоворитии о развоју ѡедајошке науке не везујући је за исњираживања, али са онима која су усмерена на ѡраксу. Катедра за ѡредшколску је од ѡочешка била оријентисана на ѡу врсју ѡројеката и исњираживања. Поред ѡројеката из области ѡредшколске ѡедајојии, деведесетиих и крајем деведесетиих, ѡрофесорка Медић је ѡокренула ѡројекат РАКУН који се односио на развијање академских комјетенција универзитетских настјавника, који је сјајан ѡример и ѡоја како се кроз ѡај ѡројекат окујило нас више настјавника са Одељења, не ѡо класичним ѡоделма на наше Катедре, нејо ѡрема ономе чиме се ѡуди баве. Мислим да смо тјиме најравили велики ѡродор на Универзитетју и јавностии да ѡокажемо, јер ѡо је ваљда ѡоенја, да ѡедајојиа има одјоворе на нека ѡијњања која су свима релевантна. (...) Морам да кажем да ми је врло ѡешко да најравим дисњинкцију лично-ѡрофесионално у односу на улоју Инсњијујиа у свом развоју. Увек сам ѡо доживљавала као најредовање и развој Инсњијујиа, и наше сњруке и наше науке и ѡо ми је онако неодвојиво. Не моју да ѡоворим о личном развоју независно од ѡоја јер се ѡростјо ѡо одвијало ујлејено. Свакако кад ѡоледам рејросњективно, дојриносило је неком мом личном развоју као научника и као настјавника... На ѡример, 1994. ѡдине када сам ја била у Америци ѡреко ѡројекта одвели су нас да нам ѡокажу имејл – ѡо је ѡек ѡада било усњосњављено. И ја ѡада ѡрви ѡуји имам ѡрилику да видим имејл. Не мислим да смо ми у ѡом ѡренујку били заосњали, нејо ѡростјо је сњварно био ѡек ѡочешак. Имам неку разједницу коју сам ѡада ѡисала сину, који је мали, коме ѡокушавам да објасним шња све сада може ѡреко комјјујера. Некако смо ејо ѡај имејл, односно мојућностии комуницирања ѡреко имејла, добили захваљујући ѡројекту. У ѡом смислу су нам ѡројектии, као и Комодор рачунар својевремено (смех), ѡружали оно

што је нешто најновије у њим технологијама. Сећам се оних првих камера које су имале по 30kg или први пројектор који је био као мали пој, а кошљао је у то време невиђених 10 000 марака, тако кабаст, ојроман...” (Драгана Павловић Бренеселовић, редовни професор у пензији).

„На четвртој години андрагогије схватила сам да ми породична андрагогија лежи и да ми се то свиђа. Са проф. Снежаном Медвић сам се добро разумела и она ме је позвала да будем демонстратор. Тако сам почела да радим у настави на четвртој години, предавајући део који се односи на брак и породицу. Након дипломирања, добила сам стипендију и била ангажована на Институту за педагогију и андрагогију као таленат-управник у сарадњи са Националном службом за запошљавање (НСЗ). Тада је НСЗ расписивала конкурс по коме је било ангажовано по пар људи – добијали смо средства од НСЗ, а били ангажовани у настави и на Институту. Мислим да је то било добро за развој каријере младих људи. Мој почетак рада на Институту је рад на различитим пројектима, где смо колеџница Дејана Лазић и ја покривале све административне послове који су били актуелни. Било ми је одлично јер је то било прво искуство, први посао, а одмах у студији што се каже. Нисам развијала само стручна знања на Институту, већ и доста пословних вештина – ја сам се тада први пут сусрела са радом на рачунару – рад у MS-DOS – у и другим програмима... Разноврсност у послу који се ради, комуникација са исписивачима, са професорима, организациони послови, послови око издаваштва, рад на пројектима, како водити сесанке, а поред рада у самој настави – то је нешто што младом човеку даје неку ширину и прилику да развија пословне вештине. У односу на рад само на Одељењу за педагогију и андрагогију који је више једноличан, мислим да је рад на Институту врло значајан јер подразумева многе више комуникације, сарадње, развој организационих способности, управљања временом што значи за било који посао касније. То што сам данас ефикасна и ефикасна у раду, то је захваљујући том искуству” (Снежана Антонијевић, помоћник директора у Сектору за припрему програма обуке и управљања квалитетом, Национална академија за јавну управу).

„Занимљиво ми је да сам ја, у ствари, била сарадник Института и док нисам знала да он постоји. Реч је о ангажовању колеџнице Ладе Глушац и мене као анкетара, када смо биле студентке четврте године андрагогије, у оквиру пројекта Проблеми селекције кандидата при упису на Београдски универзитет које је реализовао

наш Инстџиџуџи, са, како смо честџо умели да кажемо, сестџринским Инстџиџуџом за џсихолоџију. Наш део џосла био је џрикуџљање џодаџака о диференџијалним исџиџима, и остџали су ми у сеџању џи бројни обиласџи факулџтеџа Беоџрадскоџ универзџиџеџа. Идуџи касније, хронолоџки џо улоџама џо би изџледало овако: 1989–1993. – исџраживач џриџравник; 1993–1997. – исџраживач сарадник; 2006–2011. – уџравник Инстџиџуџа; 2015–2018. – уџравник Инстџиџуџа; 2021. – џредседник Научноџ веџа Инстџиџуџа. Када џоледам све ове улоџе, џо је један дуџоџодиџњи развојни џуџи. Пракџично од 1989. џа и данас две су доминанџне улоџе – верни сарадник и џубиџељ Инстџиџуџа. Инстџиџуџи за џедаџоџију и андраџоџију доџринео је мом развоју на неколико веома биџњих начина. Пре свеџа, да овладам низом џослова биџњих за функционисање научно-исџраживачких орџанизација и за џројекџни рад: аџлиџирање за џројекџе; извешџавање о раду на џројекџима; функционисање џројекџних џимова; издаваџџво; орџанизација различџиџих врџта скуџова... Заџим је доџринео развоју мојих научно-исџраживачких комџеџенџија, које чине биџан део моџ целокуџноџ џрофесионалноџ иденџиџеџа. Једно време, као младом сараднику на Инстџиџуџу, џо иџио радим у џему је било основно обележје моџ џадаџеџеџи џрофесионалноџ развоја и иденџиџеџа. Такође, Инстџиџуџи ми је омоџуџио конџакџе и сарадњу са бројним научницима из обласџи андраџоџије и друџих додирних обласџи, из наше земље и инострансџтва. У вези са мојим личним развојем, Инстџиџуџи ми је оџворио моџуџности за усџостџављање више дуџоџодиџњих џриџаџељсџава, за која не знам да ли би се десила и развијала, да није у њих уџлеџен био уџраво Инстџиџуџи” (Александра Пејатовиџ, редовни професор).

„Мој сџаџ на Одељењу за џедаџоџију и андраџоџију је џоџово исџо џолико дуџ као и исџорија Инстџиџуџа. Уџсавиџи андраџоџију 1982. џодине, џостџала сам свесна улоџе и функције Инстџиџуџа џар џодина касније, када сам као акџивисџа у Клубу младих исџраживача – сџуденаџа андраџоџије, џочела да волонџирам и анџажујем се на орџанизацији и сџровођењу исџраживања у сарадњи са џрофесорима са Катџедре за андраџоџију. Поред ових џрвих, младоисџраживачких корака, џодинама сам била сџољни сарадник Инсџиџуџа, кроз орџанизовање скуџова у сарадњи са Андраџоџким друџџвом некада, а Друџџвом андраџоџа Србије у новије време и кроз учешџе у џројекџима и иницијаџивама. У џоследњих десетџ џодина, као зайослена на Катџедри за андраџоџију, а џиме и исџраживач Инстџиџуџа, џостџајем део џе велике џородице џедаџоџа и

андрагога који се на различите начине залажу за континуитет у разноврсним активностима, пројектним, издавачким и наставно научним, како би се очувао и ојачао интелектуални и емоционални ресурси ове за нас изузетно значајне институције” (**Виолета Орловић Ловрен, редовни професор**).

„Била сам ангажована као студент основних студија на једном од првих пројеката Института за педагогију и андрагогију, ако то није био и први пројекат. Тај пројекат је водила наша, покојна, професорка Мирјана Мима Пешић. Идеја је била да се испитају различити облици предшколског васпитања и образовања. У то време је осим државних вршица постојала само још Школићница, па смо желели да видимо колико је то у складу са оним што су потребе породица са децом предшколског узраста. Ја сам тада била студент треће године – не могу да кажем да је та студентска активност била званично део пројекта, али мислим да Мима јесте дошла до активности за студенте имајући у виду што је пројекат. Ми, студенти, интервјуисали смо родитеље. Били су укључени сви студенти који су тада слушали предшколску педагогију, поделили смо улоге, неко је ишао да пронађе адресе породица преко домова здравља, а већина нас је ишла да интервјуисамо на одређеном броју адреса. То је било потпуно другачије од свега другога током студија – верујем да би и сада студентима то било потпуно другачије. То је била нпр. 1985., када сам ја била студент треће године. Кроз ову студентску активност ја сам се задржала за то теме, па је и мој дипломски имао везе са тим. Осећала сам се важном јер сам нешто откривала и сазнавала и што је значајно за још нешто осим за мој школски рад. Професорка Мима је мој дипломски рад пријавила на конкурс за Октобарску награду Рада Београда за студенте, коју сам и добила. Захваљујући томе све време током дипломског имала сам утисак да радим нешто стварно, а не зарад неког школског рада. То је за мене био корак ка одлуци да уђем у магистарске студије и да кренем да се бавим научним радом. То је утицало на мој животињи пут. Укључивање студената у активности Института, било је и начин учења – ја сам као студент треће године учила да интервјуисамо, не тако што ми неко држи једну презентацију о томе како се то ради, него искусно” (**Лидија Радуловић, ванредни професор**).

„Наша професија је настава и наука, што у основи мора имати неке личне карактеристике и потенцијале, те ми је стога тежко одвојити лични од професионалног развоја. У нашој професији се они прожимају, лични развој провозира, подстиже и унапређује професионални, док професионални ошлемањује и напредује лични. Ми-

сија Института, у најширем смислу, јесте развој педагошких и андрагошких наука, али у њом контексту и развој истраживача (у личном и професионалном смислу) који то мисију остварују. Институт као научна оаза у оквиру Факултета омогућава наш научни раст пре свега кроз научне пројекте које реализујемо, а њим и кроз бројне групе активности. Управо у томе видим допринос Института нашем научно/професионалном развоју, јер учешће у научним пројектима је један од услова развоја и напредовања у науци, један од услова за стицање научних и наставно-научних звања. Питай се како бисмо напредовали да није било Института и пројеката. Морали бисмо се сналазити и укључивати у њих пројекте. Ја сам на Институту имала неколико улога у различитим периодима: истраживач на свим научним пројектима које је финансирало Министарство науке Републике Србије; руководилац једног од њих пројеката; председник Научног већа Института” (Шефика Алибабић, редовни професор у пензији).

„На факултет сам дошао 2007. године са Института за педагошка истраживања. Дешавали су се перманентно преласци са Института за педагошка истраживања – прво је дошла Вера Сјасеновић, па ја, па Милан Сјанчић. На Институту за педагогију и андрагогију сам се на пројекат укључио 2009. године, а 2010. ми је понуђена позиција руководиоца пројекта. Професорка Шефика Алибабић ме је предложила за ову позицију, што је била велика част за једног доцента. На основу одлуке Већа Института да ова особа буде руководилац пројекта и управник Института, обављао сам обе функције – 11 година као руководилац пројекта, а 4 године као управник Института. То су биле године најинтензивније изазова за мене – имао сам осећај да нема несавладивих препрека, све се може договором, разговором, комуникацијом. И ипак је и било. Прихваћање њих улога било је за добробит заједнице, и педагогије и андрагогије, и Одељења. Неке ствари морамо да радимо јер су домен њиховог интереса – а кад је задовољен њихов интерес онда је задовољен и лични” (Радован Антонијевић, редовни професор).

„Ја сам прво била истраживач без њене на оном претходном пројекту, а онда на пројекту који смо добили 2011. године Модели процењивања и стравитељије унапређивања квалитета образовања у Србији којим смо заочели интензивно истраживање у предшколском васпитању и образовању. Пројекат смо схватили потпуно истраживачки, као начин да учимо из истраживања о предшколској педагогији, да развијемо сазнања и да истовремено допринесемо научној јавности и образовној политици својим истраживањем. Сма-

ћирали смо да је то некако и смисао испираживања која смо радили уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Оно што смо такође учили кроз те пројекте јесте начин на који се мењају и теоријска полазишта, али и пракса. За мене као испираживача и педагога, било је значајно увидети како се развија педагошко вођење кад водите промену у пракси, а то смо све учили кроз пројекте. Била сам у прилици да обављам и функцију ујравника Института. Бити ујравник Института је велика част и одговорност за свакој наставника на овом Одељењу, који је истовремено и испираживач. Тим пре има велику одговорност и према свом испираживачком раду, и одговорност за рад младих испираживача. Мени је била велика част, такође, да радим са вама младим испираживачима, ево и вама који сироводите интервју (Неда, Јелена и Лука) и сматрам то великом предношћу Института” (Живка Крњаја, редовни професор).

„Институт није допринео мом личном и професионалном развоју. Ја сам свој лични и професионални идентитет остваривала и кроз посвећеност андрагогији и Институту. Сматрала сам да је позив, занимање, оно што радиш највећи део времена у живој нешто што најснажније дефинише човека. Као студент сам замисљала да ће се у центру моје професије, а и личних интересовања укрстати предшколска педагогија и андрагогија тако што ће испираживати узајамност односа родитеља и деце у васпитном процесу у специфичним социјално-културним контекстима. Мој први испираживачки посао, у једном институту, након дипломирања био је да се преброји колико има биоскопских седница у Београду, као део испираживања које је неко наручио том институту. Сви моји студентски снови су се срушили. Суочавање са стварношћу освестило је у мени став да не желим да испиражујем оно што неко наручује. Тражила сам место коме је граница небо, слобода неупитна, у које можеш да се инвестираш колико имаш, колико можеш и колико хоћеш. Бити сам себи судија. Универзитет је био баш такво место, а посебан степен околности било је заснивање новој студентској програму и оснивање Института за педагогију и андрагогију. Изабрати тај пут за мене је значило бити на правом месту у право време. Не знам да ли је мој лични печат више допринео мојој професионалној каријери или је моја каријера традила моје личне карактеристике. Узајамност давања и узимања била је огромна. Са ствари сам се бавила науком, са науком сам бојила свој лични живој. Када имате овакав однос према раду, испираживањима, свом личном и професионалном живој, нема догађаја на Институту који себи не поставља

као изазов. За мене је све мојло да буде изазов, и било је. Наравно, највећи изазови су они који моју или да ујасе или да расјале вајру коју смо сви љубоморно чували. Осврнућу се на само један. Научно занесени изузетно важним теоријским истраживањима критичним за развој како андрагошке науке иако и наших студијских програма, били смо осетљиви на могућности уврићавања примењених истраживања у ојус којим се бави Институт. Академска чистоћа научно-емпиријских истраживања није остављала места ни најмањем иовейарцу да додирне пламен зајале не вајре” (Снежана Медић, редовни професор у пензији).

Пројекти Института за педагогију и андрагогију

Истраживачки пројекти према хронолошком редоследу

У поглављу су дати пројекти који су реализовани на Институту од његовог оснивања до данашњих дана, у складу са подацима који су доступни на званичном сајту факултета.¹

Назив пројекта	Партнери /финансијери	Година одржавања
Имплементација услуге каријерног вођења и саветовања (КВиС)	Министарство просвете, Канцеларија за дуално образовање и Национални оквир квалификација	2022 –
Развијање тренинга, менторства и система хоризонталног учења за јачање капацитета у примени Основа програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета” – пројекат везан за реформу прешколског васпитања и образовања	Министарство просвете, науке и технолошког развоја, УНИЦЕФ, Светска банка	2019–2022

¹ Преглед архиве Института нуди сазнања и о другим пројектима који овом приликом нису наведени услед великих тешкоћа да се пронађу прецизни подаци о њима.

Назив пројекта	Партнери /финансијери	Година одржавања
Праћење квалитета укључивања деце са сметњама у развоју у предшколско васпитање и образовање	Министарство просвете, науке и технолошког развоја, УНИЦЕФ	2018–2019
Пилотирање нацрта Основа програма предшколског васпитања и образовања – пројекат реформе прешколског васпитања и образовања	Министарство просвете, науке и технолошког развоја, ЗУОВ, УНИЦЕФ	2016–2018
Каледоскоп: основе диверсификованих програма предшколског васпитања и образовања	Министарство просвете, науке и технолошког развоја, УНИЦЕФ	2015–2016
Empirical research in adult learning and education – Conceptual and Methodological Problems (ESRALE)	Lifelong Learning Programme; 12 partnera na projektu	2013–2016
Додатна обука наставника новоуведених предмета у функционално основно образовање одраслих	Друштво за образовање одраслих	2014
<p>Од 2011. до 2018. године реализован је пројекат „Моделі процењивања и стратегије унапређивања квалитета образовања у Србији” чији је руководилац био проф. др Радван Антонијевић. Предмет овог пројекта чинили су модели и стратегије унапређивања образовања. Реализован са циљем процењивања димензија квалитета образовања из перспективе различитих актера, овај пројекат допринео је афирмацији Института за педагогију и андрагогију на Филозофском факултету у Београду.</p>		
<p>У периоду од 2005. до 2007. године реализован је пројекат системског карактера, са статусом огледног програма, под називом Функционално основно образовање одраслих Рома (ФОООР). Руководилац пројекта, који је финансирао Ромски образовни фонд, била је проф. др Снежана Медић, а партнери на пројекту су били Министарство просвете Републике Србије, Национални савет ромске националне мањине, Друштво за образовање одраслих и НВО Помоћ деци. Програм ФОООР је реализован у осам школа за основно образовање одраслих и две редовне школе, са циљем подизања општеобразовног нивоа одраслих Рома и њиховог стицања основног образовања, оспособљавања за обављање одређених послова, као и стицања услова за наставак школовања и оспособљавање за целоживотно учење. Програм је у легислативу и образовну праксу унео бројне промене (образовање оријентисано на исходе, функционализација знања за реални живот, ромски асистенти, нови предмети, обука за једноставна занимања у 7. и 8. разреду школе за основно образовање), а послужио је као основа за развој и реализацију много већег пројекта Функционалног основног образовања одраслих (ФООО), познатијег као „Друга шанса”, који су такође осмислили и реализовали истраживачи са ИПА, али који је финансијски и административно превазилазио капацитете ИПА, па је реализован под окриљем GOPA Consalting-a.</p>		

Назив пројекта	Партнери /финансијери	Година одржавања
Образовање и учење – претпоставке европских интеграција	Министарство за науку и технолошки развој	2005–2010
Развој академских компетенција универзитетских наставника (РАКУН)	Фонд за отворено друштво	2005
Образовање – подстицај друштвеној и економској трансформацији Србије	Министарство за науку, технологију и развој	2002–2005
Развијање отвореног курикулума на нивоу дечјег вртића – акционо истраживање	Министарство просвете и спорта	2002–2004
Центри за социјални рад и локална заједница у функцији унапређења социјалне заштите грађана	УНИЦЕФ, Министарство за социјална питања, Факултет политичких наука	2001
Социоедукативни програм за породицу – Школа за родитеље	Министарство за социјална питања и УНИЦЕФ	2000
Концептуализација и примена васпитнообразовних програма за породице са посебним потребама	Министарство за науку, развој и технологију	2000
Савремени проблеми васпитања и образовања деце, младих и одраслих	Министарство науке и технологије	1996–2000
Дечји вртић као породични центар	Soros fond, Georgetown University Washington DC	1994–1998
Дечји вртић као породични систем	Институт за отворено друштво	1994–1999
Васпитачи и родитељи у акцији	УНИЦЕФ	1994–1997
Савремени проблем образовања и учења деце, омладине и одраслих	Фонд за науку Србије	1991–1995
Игровница	Градски секретаријат за друштвену бригу о деци	1990–1992
Традиционални и савремени модели мале сеоске школе	Републички фонд за основно образовање и васпитање Србије	
Образовање одраслих као друштвени и андрагошки проблем	Републичка заједница науке	1986–1990
Развој педагошке научне мисли у Србији	Републичка заједница науке	1986–1990
Друштвено и породично васпитање предшколске деце	Републичка заједница науке	1986–1990

Назив пројекта	Партнери /финансијери	Година одржавања
Оријентациони модели различитих облика и садржаја друштвено-организованог рада са децом предшколског узраста	Градска заједница друштвене бриге о деци Београда, Републичка заједница децје заштите Србије	1986–1988
Проблеми селекције кандидата при упису на Београдски универзитет	Институт за психологију	
Ефикасност истовременог учења супротних аритметичких операција у настави математике у првом разреду основне школе	Завод за унапређивање васпитања и образовања	
Тематско програмирање васпитног рада у дечјим вртићима	Градска заједница за бригу о деци	1985–1986
Од 1984. до 1985. године реализован је пројекат „Стручно усавршавање васпитача путем драмске радионице” финансиран од стране Градске заједнице за друштвену бригу о деци. Главни циљ пројекта усмерен је на систематско проучавање проблематике развијања и евалуације васпитних програма и проблематике стручног усавршавања васпитача. Руководилац овог пројекта је проф. др Мирјана Пешић.		

Окосницу оснивања и даљег развоја Института за педагогију и андрагогију чинили су пројекти, а о чему сведоче и сећања његових чланова:

„Инстџиџиџи је и настџао из џежње сарадника да џокрећу и реалџзују џројекџе. Један од џрвих је био раћен из обласџи џредџколске џедаџиџе, који је џрофесорка Пешић водила 80-е џодине. Тада нисмо имали Инстџиџиџи. Пројекџи је функционисао џреко Факулџеџа и џо се џоказало као врло џешко, у админисџраџивном смџслу. Следећи џројекџи смо везали за Инстџиџиџи за џсихолоџију, да бисмо имали џу врџу џехничко-орџанизационе џиџоре. Сџално је била изражена џежња да оснујемо наш Инстџиџиџи који ће нам омоџћџи да џокрећемо и реалџзујемо џројекџе који су увезани и дирекџно усмерени на џраксу образовања. Пројекџи Минисџарсџтва науке, који су џек џосле усџосџављени, најалосџ врло честџо су се реалџзовали џод једном кџном, џод једним називом, а исџраживачи су се бавили свако за себе неким исџраживањима и џарџијалним џиџањима, а мање су били усмерени да реџју и мењају џраксу образовања. На Инстџиџиџи за џедаџиџу и андраџиџу, џрви џројекџи били су из џредџколске џедаџиџе и џројекџи из андраџиџе, и чини ми се да је заџочетџ један џројекџи из исџорије џедаџиџе. Прва оџрема коју смо добили био је Комодор (рачунар). То

је за мене као младој човека био велики изазов и узбуђење. Савладали смо брзо рад на њом Комодору, тешико да вама моју да дочарам. То је деловало као фантастични најредак у односу на писаћу машину. Тако да смо једна од првих издања Института радили на њом Комодору. Оно што је мени остало као нека преломна тачка, усјомена, то су деведесете године кад смо били у ајсолућној кризи. Институт није имао средстава да набавља потрошне материјале није било какву опрему. Сећам се дана када смо седећи у Институту скућали колико имамо пара да кућимо кафу или чај у Клубу код наше Зоке. Кафа је била нешто смешно јефтина, али је то био неки период када чак нисмо усјевали сви заједно да скућимо за једну или две кафе. Онда је некако, у њом ошћем немању и ошћој асвивизацији, почео један пројекат – то доживљавам као велики усјех. Дакле, то је било 1994. године у жеку оних ошћих санкција, које нису биле само економске већ и у обласћи образовања и науке и културе и тако даље. Ми смо усјели да окренемо пројекат са Џорџтаун универзитетом (Georgetown University) и добили званични дојис од овој Универзитету о окретању заједничкој пројекту, што је било директно кршење њих званичних санкција. То је био пројекат у оквиру кој смо ми добили значајну опрему за Институт. Као прво, увели директну телефонску линију, која и данас функционише на Институту, факс, штампач, компјутере и томе слично. Некако, цело моје сећање на рад Института је везан за то како смо се заиста прудили – ја бар са сигурношћу моју да говорим за људе који су са Катедре за предшколску педагогију, али мислим да се у великој мери то односило и на колеге са Катедре за андрагогију и на друге колеге” (Драгана Павловић Бренселовић, редовни професор у пензији).

„Школа за родитеље је почела пружањем подршке избељницама, мајкама са децом. Прво се радило у Заводу за пручавање културној развика у улици Рије од Фере, где су се истовремено одржавале радионице и за родитеље и за мајке и за децу. То је тада финансирао Фонд за отворено друштво. Ово је у ствари претеча пројекта Социо-едукативни програм за породицу – Школа за родитеље, које су држале Снежана Медич, Зорица Мајејић и Драица Влаовић” (Снежана Антонијевић, помоћник директора у Сектору за припрему програма обуке и управљања квалитетом, Национална академија за јавну управу).

„У оквиру пројекта Модели процењивања и стравеије унапређивања квалитетно образовања у Србији бавили смо се квалитетом предшколској васпитања и образовања и објавили смо неколико

научних радова из њих истраживања и њири научне монографије. Прва монографија је била посвећена образовној полицији и преједу предшколској васпитања и образовања у различитим земљама. Онда смо радили једну уредну анализу предшколској васпитања и образовања код нас. Друга монографија, чији је аутор проф. Павловић Бренеселовић, је рађена кроз истраживање са децом и то како деца у Србији виде деји вршић. Трећа монографија Развијање праксе деји вршића, чији сам ја аутор, је рађена кроз истраживање са стичним сарадницима и васпитачима, фокусирајући се на то како они виде и разумеју квалитет васпитања и образовања и шта смају релеванним за рађење квалитетној предшколској васпитања и образовања. На основу тоа, други део монографије био је усмерен на то како се може развијати пракса деји вршића у складу са ставкама о развијању културе усанове као заједнице праксе и дајоа као стичној сарадника. То су све били пројекти који су нама омоли да боље разумемо наша теоријска полазишта, шако што их проверавамо у пракси, шако што учимо из праксе и онда их редифинишемо. Овакво искуство је немерљиво за свакој истраживача” (Живка Крњања, редовни професор).

„Имаји велики пројекти какав је био Модели процењања и стичања унапређивања квалитета образовања у Србији је била велика ствар. Од пројектној финансирања зависио је и ошанак Института. Тада је било покушаја да се уђе у неке мање пројекте, оно што је сада доведено на један далеко виши ниво ишребе. Као посебан изазов издвојио бих одржавање да све функционише како треба, да наши објављени радови буду у складу са стављеним циљевима тој пројекта, сврхом пројекта, са очекивањима која имамо од стичане државе која нас финансира у томе” (Радован Антонијевић, редовни професор).

Научни и стручни скупови националног и међународног карактера у чијем организовању је учествовао Институт за педагогију и андрагогију

Назив скупа	Година одржавања скупа
Симпозијум на тему „Експериментална истраживања у области васпитања и образовања”	1985.
Научни скуп „Писменост као чинилац друштвеног и индивидуалног развоја” који је организован поводом 200 година од рођења Вука Стефановића Караџића	1987.
Југословенско саветовање „О програмирању васпитно-образовног рада у дечјим вртићима”	1988.
Југословенски скуп „Образовање у трећем животном добу”	1989.

Назив скупа	Година одржавања скупа
Семинар стручњака CRESAS-а за сараднике Института за педагогију и андрагогију са темом „ Акциона истраживања у радовима CRESAS-а ”	1990.
Међународни скуп на тему „ Adult Education and Social Changes With Special Reference to the Role of Adult Education in Reducing Unemployment ” (Образовање одраслих и друштвене промене, са посебним освртом на улогу образовања одраслих у смањењу незапослености)	1990.
Међународни симпозијум на тему „ Југословенска искуства у образовању старих ”	1991.
Симпозијум „ Правци развоја теорије и праксе образовања одраслих ” који је организован поводом 65. годишњице живота професора др Душана Савићевића	1991.
Научни скуп „ Сто година Катедре за педагогију 1892–1992 ”	1992.
Научни скуп „ Научно утемељење педагогије и андрагогије ”	1993.
Стручна конференција југословенског карактера на тему „ Друштвене промене и образовање одраслих ”	1993.
Стручни скуп на тему „ Пројекти за време које долази ”	1994.
Саветовање „ Дечја права – чија одговорност ”	5. и 6. октобар 1995.
Симпозијум „ Истраживања у педагогији и андрагогији ”	16. и 17. децембар 1996.
Први Фестивал образовања одраслих „ Ухвати светлост ”	11. – 13. октобар 2001.
Други Фестивал образовања одраслих „ Ухвати светлост ”	24 – 28. септембар 2002.
Научни скуп поводом 80 година од рођења проф. др Николе М. Поткоњака	26. април 2004.
Интернационална конференција „ Lifelong learning in the Balkans – A Historical Context and Current Trends ” (Целоживотно учење на Балкану – историјски контекст и актуелни трендови)	1 – 3. јул 2005.
Научни скуп „ Андрагогија на почетку трећег миленијума ” који је организован поводом 80 година од рођења проф. др Душана Савићевића	2. јун 2006.

Назив скупа	Година одржавања скупа
Стручни скуп „ Први Андрагошки дан ”	22. и 23. децембар 2007.
Научни скуп предшколских педагога „ Дечји вртић – заједница учења ”	3. октобар 2009.
Међународна конференција „ Образовање одраслих као одговор на глобалну кризу – Снаге и изазови професије ”	14. и 15. новембар 2009.
Стручни скуп „ Други Андрагошки дан ”	15. новембар 2009.
Сусрет са колегама са Филозофског факултета из Љубљане (Словенија) „ Презентација истраживачке делатности и договори о међусобној сарадњи ”	25. мај 2010.
С Стручни скуп „ Трећи Андрагошки дан ”	25. и 26. децембар 2010.
„ Академски дан ” одржан на Филозофском факултету	11. јун 2011.
Четврта међународна конференција под називом „ Evaluation in Education in the Balkan Countries ” (Евалуација у образовању у балканским државама)	16 – 18. јун 2011.
<p>Стручни скуп „Четврти андрагошки дан” одржан је 4. и 5. новембра 2011. године. Као организатори скупа издвајају се Друштво андрагога Србије (ДАС), Друштво за образовање одраслих, Институт за педагогију и андрагогију, Катедра за андрагогију Филозофског факултета у Београду и Клуб студената андрагогије. Циљ овог стручног скупа био је допринос јачању професије разменом информација о актуелним пројектима, иницијативама у образовању одраслих, могућностима за сарадњу, разменом мишљења о актуелним темама образовања одраслих како на националном, тако и на европском нивоу, као и трендовима и изазовима у образовној политици и законодавству у области образовања одраслих у нашој земљи. Поред тога, учесници су имали могућност да раде у мањим групама и да присуствују тематским сесијама.</p>	
DALEC 1: Серија онлајн предавања за старије, младе и децу (4 универзитета Дунавске мреже)	децембар 2011–јул 2012
„ Академска недеља ” (Филозофски, Филолошки, Медицински, Фармацеутски и Шумарски факултет Универзитета у Београду)	19 – 23. новембар 2012.
Стручни скуп андрагога „ Пети андрагошки дан ”	23. и 24. новембар 2012.
Национални научни скуп Сусрети педагога „Педагог између теорије и праксе”	31. јануар 2013.

Назив скупа	Година одржавања скупа
DALEC 2: Серија онлајн предавања за старије, младе и децу (4 универзитета Дунавске мреже)	март – април 2013.
Стручни скуп Шести андрагошки дан „Нови изазови за професију”	6. и 7. децембар 2013.
Национални научни скуп Сусрети педагога „Идентитет професије педагог у савременом образовању”	30. и 31. јануар 2014.
Научни симпозијум „Школство и социјалистичка педагогија у бившој Југославији 1945–1990”	15. и 16. новембар 2014.
Национални научни скуп Сусрети педагога „Педагошки допринос унапређивању подучавања и учења”	5. и 6. јун 2015.
Међународни скуп „Empirical Research in Adult Learning and Education – Conceptual and Methodological Problems” (Емпиријска истраживања у учењу и образовању одраслих – концептуални и методолошки проблеми)	15. септембар 2015.
<p>Међународна конференција на тему „Contemporary Issues and Perspectives on Gender Research in Adult Education. History, Philosophy, Methodology and Practice” (Савремени проблеми и перспективе истраживања рода у образовању одраслих: историја, филозофија, методологија и пракса) одржана је на Филозофском факултету у Београду, у октобру 2015. године. Конференцију је организовала ESREA (European Society for Research on the Education of Adults) у сарадњи са Филозофским факултетом, Друштвом за образовање одраслих и Институтом за педагогију и андрагогију. Конференција је представљала јединствену прилику за учеснике из целог света да представе своја истраживања и дискутују о темама као што су: улога и положај жена у историји образовања одраслих, теорија и род у целоживотном учењу, родна истраживања у образовној пракси итд.</p>	
Стручни скуп „Седми Андрагошки дан”	6. и 7. децембар 2015.
Национални научни скуп Сусрети педагога „Вредновање у васпитно-образовном процесу”	25. и 26. септембар 2016.
Конференција посвећена Трећем Светском извештају о учењу и образовању одраслих (GRALE 3) под називом „Sub-regional Eastern and South-Eastern launch of the 3rd Global Report on Adult Learning and Education (GRALE 3)”	26. јануар 2017.
Национални научни скуп Сусрети педагога „Васпитање данас”	29. и 30. септембар 2017.
<p>Поводом 125 година Катедре за педагогију, 14. децембра 2017. године у амфитеатру „Георгије Острогорски” Филозофског факултета Универзитета у Београду одржана је Свечана седница Одељења за педагогију и андрагогију праћена изложбом. Осим</p>	

Назив скупа	Година одржавања скупа
<p>подсећања на богату историју, било је речи и о актуелном раду Одељења у наставној и научноистраживачкој области. Свечаност је употпуњена изложбом у холу Филозофског факултета, коју су чинили значајни документи, рукописи и фотографије из архива Одељења за педагогију и андрагогију. У оквиру поменуте поставке, први пут је изложен студентски досије нашег књижевног великана Бранка Ђопића, који је од 1934. до 1940. студирао и дипломирао на педагошкој групи Филозофског факултета.</p>	
<p>Национални научни скуп Сусрети педагога „Образовна политика и пракса: у складу или у раскораку?“</p>	<p>25. и 26. јануар 2019.</p>
<p>Међународна тријенална конференција Европског друштва за истраживање образовања одраслих (ESREA– European Society for Research on the Education of Adults) под називом „Adult Education Research And Practice: Between The Welfare State And Neoliberalism“ (Истраживање и пракса образовања одраслих: између државе благостања и неолиберализма)</p>	<p>19 – 22. септембар 2019.</p>
<p>Пета Интернационална конференција под називом „Building Bridges in Adult Education“ (Градимостове у образовању одраслих)</p>	<p>21 – 23. септембар 2019.</p>
<p>Национални научни скуп Сусрети педагога „Партиципација у образовању: педагошки (п)огледи“</p>	<p>24. и 25. јануар 2020.</p>
<p>Национални научни скуп Сусрети педагога „Васпитање и образовање у дигиталном окружењу“</p>	<p>15. мај 2021.</p>
<p>Одељење за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду и Педагошко друштво Србије 7. маја 2022. године у Београду, организовали су у оквиру Сусрета педагога национални научни скуп са темом „Образовање у време кризе и како даље“. Циљ скупа био је да се анализира функционисање система и пракса васпитања и образовања у време кризе и сагледа кроз различите нивое образовања и перспективе различитих учесника васпитно образовног процеса, како би се размотрило превазилажење уочених тешкоћа. Поменути скуп пропраћен је и објављивањем Зборника радова под називом „Образовање у време кризе и како даље“ који је издао Институт за педагогију и андрагогију.</p>	
<p>Национални научни скуп Сусрети педагога „У потрази за квалитетним образовањем и васпитањем: изазови и могућа решења“</p>	<p>22. мај 2023.</p>
<p>Међународни научни скуп на тему „На путу ка праведнијем образовању, од истраживања до промене“</p>	<p>децембар 2023.</p>

Фотографије са
научних и стручних
скупова националног и
међународног карактера
у чијем организовању је
учествовао Институт за
педагогију и андрагогију

На Свечаној седници поводом 125 година Катедре за педагогију, проф. др Никола Појкоњак у свом обраћању представља историју Одељења за педагогију и андрагогију кроз својствена сећања

*Чланови Одељења за педагогију и андрагогију на изложби поводом
обележавања 125 година Католицке школе за педагогију*

На Свечаној седници њоводом 125 година Кашегре за њедатоију одржане 14. децембра 2017. године, др Владетиа Милин у свом излајању њовори о члановима Одељења за њедатоију и андраиоију

Учесници националној научној скупи Сусреши њедатоа „Образовна њолићика и њракса: у складу или у раскораку?” који је одржан 25. и 26. јануара 2019. године

*Професор Душан Савићевић (седи у средини) са наставницима и сарадницима Катедре за андрагогију, дипломираним андрагозима и студентима андрагогије на конференцији поводом обележавања **30 година од оснивања Катедре за андрагогију** и **25 година од оснивања ИПА***

Издања Института за педагогију и андрагогију

У оквиру издавачке делатности Института за педагогију и андрагогију, а до тренутка објављивања ове студије, Институт је објавио 103 монографије, 3 превода и 30 зборника. Њихов укупан списак је дат у редовима који следе.

Монографије

- Матовић, Н. (2023). *Предиктивна ваљаност критеријума за упис на факултет*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Шаљић, З. (2023). *Инклузивно образовање: Идеал или реалност?* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Мишкељин, Л. (2022). *Дейтингс(а)о – концептуализације и контекстуализације – Импликације за праксу предшколског васпитања*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Хебиб, Е. (2022). *Школа и школски систем у врлојоу реформи*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Орловић Ловрен, В. (2021). *Подучавање одраслих: стратегије и методе*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Врањешевић, Ј. (2021). *Одржавање на марини*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.

- 125 година Катедре за педагогију.* (2020). Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Алибабић, Ш. (2020). *Образовање одраслих и менаџмент: хармонија моћи (групо издање).* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Станчић, М. (2020). *Лица и наличја праведности у оцењивању.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Пејатовић, А. (2019). *Обука за одрасле – сусрећ, очекивања и процњивања.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Овесни, К. (2019). *Андрагошки аспекти организационе климе и организационог учења.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Антонијевић, Р. (2019). *Облици и својства педагошког знања.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Миљковић, Ј. (2019). *Систем образовања одраслих: поглед из контекста.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Илић Рајковић, А. (2019). *Оснивање и делатност Педагошког друштва Србије.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошко друштво Србије.
- Спасеновић, В. (2019). *Образовна политика: глобални и локални процеси.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Тадич, А. (2019). *На дисанци од манипулације: еманципаторска комјонентна васпитног рада наставника.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Медић, С. (2018). *Око амфијеатра – изазови улоге универзитетског професора.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Алибабић, Ш. (2018). *Образовање одраслих и менаџмент: хармонија моћи.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Бодрошки Спарисос, Б. (2017). *Универзитетско образовање пред социјалним изазовима.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Максимовић, А. (2017). *Тенденције у савременог педагошког телеологији и пракси-од циљева и задатка до компетенција, исхода и стандарда образовања.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Шаљих, З. (2017). *Превенција антисоцијалног понашања ученика – Шта и како радити у школи?* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Вујисич Живковић, Н. (2017). *Скидање чађи – слика основних школа у Кнежевини Србији 1857 – 1880. године у извештајима школских наставника.* Београд: Институт за педагогију и андрагогију.

- Митровић, М. (2017). *Реформски појеницијал оцењивања у настаџи*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Радуловић, Л. (2016). *Слике о настаџнику – између модерне и постој-модерне*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Центар за образовање наставника Филозофског факултета.
- Крњаја, Ж. (2016). *Где сџанује квалитет, књига 3*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Павловић Бренеселовић, Д. (2015). *Где сџанује квалитет, књига 2*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Ђукић, Д., Јаковљевић, Ј. и Марковић, Љ. (2015). *Сџрашешки ѓравици зашљавања и образовања сџаријих од 50 година у земљама ЕУ и Рејублици Србији*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Друштво андрагога Србије.
- Врањешевић, Ј. (2015). *Од учесника до исџраживача – деца у ѓарџицијативним исџраживањима*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Стаматовић, Ј. (2015). *Квалитет и самовредновање рада настаџника*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Поповић, К. (2014). *Глобална и европска политика образовања одраслих*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Друштво за образовање одраслих.
- Матовић, Н. (2014). *Комбиновање квантитативне и квалитативне ѓрисуџа у ѓедашком исџраживању*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Пејатовић, А. и Орловић Ловрен, В. (2014). *Заосленост и образовање после ѓедесеће*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Друштво андрагога Србије.
- Овесни, К. (2014). *Орјанизација која учи – Андрашшка ѓерсџектџва*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Вујисић Живковић, Н. (2014). *На ѓеру и на седлу: Надзор над основним школама у Србији у ѓрвој половини XIX века*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Антонијевић, Р. (2014). *Ушемељење сџстџема знања у ѓедашџији*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Спасеновић, В. (2013). *Школски сџстџеми из комџарџивне ѓерсџектџиве*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Антонијевић, Р. (2013). *Ошџа ѓедашџија*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.

- Хебиб, Е. (2013). *Како развијати школу*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Крњаја, Ж. и Павловић Бренеселовић, Д. (2013). *Где сјанује квалитет, књига 1*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Савићевић, Д. (2011). *Увод у методологију андрагогије*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Деспотовић, М. (2010). *Развој курикулума у стручном образовању: истраживање усмерено на компетенције*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Кулић, Р. и Деспотовић, М. (2010). *Увод у андрагогију*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Савићевић, Д. (2009). *Андрагошке основе високошколског образовања*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Хебиб, Е. (2009). *Школа као систем*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Медић, С., Поповић, К., Деспотовић, М. и Милановић, М. (2009). *Функционално основно образовање одраслих: програмски/просветни ојлед као активна мера*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Medić, S., Popović, K., Despotović, M. & Milanović, M. (2009). *Functional basic education of adult*. Belgrade: Institut for pedagogy and andragogy.
- Овесни, К. (2009). *Андрагошки кадрови – професија и професионализација*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Матовић, Н. (2007). *Мерење у андрагошким изражавањима*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Савићевић, Д. (2006). *Андрагошке идеје у међународним оквирима*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Друштво за образовање одраслих.
- Стаматовић, Ј. (2006). *Програми и облици стручног усавршавања наставника*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Пејатовић, А. (2005). *Образовање и квалитет живота*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Марковић, Ј. и сарадници (2005). *Центар за учење у локалној заједници: приручник за усавршавање и усешан рад центара за учење у локалној заједници*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Друштво за унапређење образовања.

- Савићевић, Д. (2004). *Учење и стицање*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Трнавац, Н. (2004). *Азбучник и терминологија познатих школских институција*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Савићевић, Д. (2003). *Компаративна андрагогија*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Савићевић, Д. (2002). *Филозофски основи андрагогије*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Завод за издавање уџбеника.
- Булатовић, Р. (2002). *Андрагошки записи*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Булатовић, Р. (2002). *Вредновање образовној нашоња оградних*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Булатовић, Р. (2002). *Догађаји животи годинама: термнологија уместо термнологија*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Алибабић, Ш. (2002). *Теорија организације образовања оградних*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Павловић Бренеселовић, Д. и Павловски, Т. (2000). *Интерактивна обука: приручник за обуку водитеља интерактивне обуке*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Центар за интерактивну педагогију.
- Павловић Бренеселовић, Д. и Павловски, Т. (2000). *Партнерски односи у васпитању*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Павловић Бренеселовић, Д. и Павловски, Т. (2000). *Тимски рад у васпитној пракси: приручник за обуку васпитача*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Савићевић, Д. (2000). *Корени и развој андрагошких идеја*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Андрагошко друштво Србије.
- Овесни, К. (2000). *Образовање андрагошких кадрова (Евројска искуства)*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Деспотовић, М. (2000). *Игра потреба – андрагошке варијације*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Андрагошко друштво Србије.
- Орловић, В., Пејатовић А. и сарадници. (1998). *Породични клуб: водич кроз развој центра за усавршавање заједништва*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Андрагошко друштво Србије.
- Шпијуновић, К. (1998). *Организација рада у комбинованом одељењу*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Андрагошко друштво Србије.

- Пешић, М. (1998). *Педагогија у акцији – методолошки приручник*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Николић, Р. (1998). *Конструктивни успех ученика основних школа*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Цолић, В. (1997). *Дечје јасле – идеје из антрополошкој ујла*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Деспотовић, М. (1997). *Знање и критичко мишљење*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Кулић, Р. (1997). *Садржај рада и образовања*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Медић, С., Матејић Ђурчић, З. и Влаовић Васиљевић, Д. (1997). *Школа за родитеље – Социо-едукативни програм за породицу и Приручник за реализацију социо-едукативног програма*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Радовановић, С. (1997). *Школа и друштвена средина*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Павловски, Т. и сарадници. (1997). *Темајско планирање у дечјем вртићу (група издање)*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Трнавац, Н. (1996). *Фрагменти о дисциплини ученика*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Пешић, М. (приредила) (1996). *Дечја права – чија одговорност (зборник радова са савештовања о образовању за дечја права)*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Савићевић, Д. (1995). *Истраживања у педагогији и андрагогији – 10 година рада Института*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Хебиб, Е. (1995). *Улога педагога у вредновању рада наставника*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Маринковић, С. (1995). *Неки покушаји трансформације дечјег вртића у ошворени васпитни систем*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Фонтејн, С. (1995). *То је право*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Пејатовић, А. (1994). *Вредносне оријентације и образовне потребе одраслих*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Елферс, Е. М. (1994). *Поређење средњошколског образовања САД и Југославије на примеру институција у области биологије*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.

- Шпијуновић, К. (1994). *Такмичење из математике и развијање стваралачког мишљења ученика*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Радуловић, Л. (1994). *Сеоска школа као посредник културе*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Матејевић, М. (1994). *Наставни програм као фактор оспособљености ученика основне школе*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Павловић, М. (1994). *Понашање и значење*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Митровић, М. (1994). *Приказивање садржаја у шкoлним дидактичким материјалима и уџбеницима за децу од шест до осам година*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Матовић, Н. (1994). *Сарадња средње школе и породице*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Поткоњак, Н. (1994). *Развој схватања о конститутивним компонентама педагогике у Југославији*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Николић, Р. (1994). *Педагошке вредности школе у природи*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Алибабић, Ш. (1994). *Функционална писменост и самообразовање*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Павловић Бренеселовић, Д. (1993). *Игровница*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Павловић Бренеселовић, Д. (1993). *Положај деце у дечјем вртићу и првом разреду основне школе*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Медић, С. (1993). *Образовање и социјализација одраслих*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Завод за уџбенике и наставна средства.
- Ђорђевић, Б. и Ђорђевић, Ј. (1992). *Својства универзитетских наставника*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Савићевић, Д. (1992). *Природа и карактеристике интереса у андрагогији*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Завод за уџбенике и наставна средства.
- Качавенда Радић, Н. (1992). *Рефлексије о слободној времена*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.

- Трнавац, Н. и сарадници (1992). *Мале сеоске школе – шансе за ојстџанак и даљи развој*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и ИП Дечје новине.
- Трнавац, Н. (1992). *Школа њод лујом – школа као ѓредмеј кријшке*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошка академија за образовање учитеља.
- Павловски, Т. и сарадници. (1992). *Темајско ѓланирање у дечјем врџићу*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Савићевић, Д. (1991). *Савремена схвајања андрагогије*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и ИП Просвета.
- Деспотовић, М. (1991). *Рагна средина и образовање*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.

ПРЕВОДИ

- Пешић, М. и Костић, М. (Ур.) (1996). *Пројрами ѓредшколској васџијања у свеју: Квебек и Јајан*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Roeders, P. (2003). *Инџеракџивна насџава: динамика ефикасној учења и насџаве*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Woodhead, M. (2012). *Различийе ѓерсџекџиве о раном дејџињсџиву: џеорија, исџраживање и ѓолийшка*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Центар за интерактивну педагогију.

ЗБОРНИЦИ РАДОВА

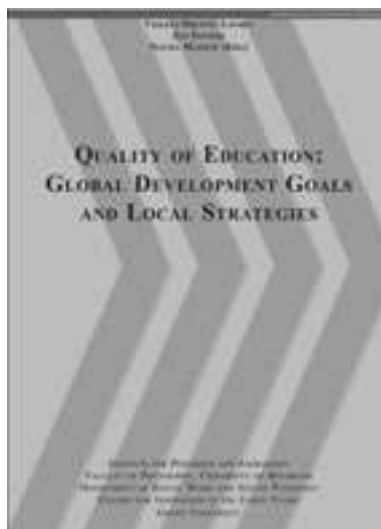
Посебан део издавачке делатности Института чине зборници радова са скупа, чији је организатор или суорганизатор био Институт, као и тематски зборници радова.

- Крњаја, Ж., Сенић Ружић, М. и Милошевић З. (Ур.) (2022). *Образовање у време кризе и како даље*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошко друштво Србије.
- Јеремић, И., Николић. Н. и Коруга, Н. (Ур.) (2021). *Васџијање и образовање у дџијшалном окружењу*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошко друштво Србије.

Bulajić, A., Nikolić, T. & Vieira, C., C. (Eds.) (2020). *Navigating through Contemporary World with Adult Education Research and Practice*. Belgrade: Institute for pedagogy and andragogy & European Society for Research on the Education of Adults– ESREA.

Радуловић, Л., Милин, В. и Љујић, Б. (Ур.) (2020). *Партиципација у образовању: педагошки (и)одеги*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошко друштво Србије.

Orlović Lovren, V., Peeters, J. & Matović, N. (Eds.) (2019). *Global Development Goals and Local Strategies*. Belgrade: Institute for pedagogy and andragogy & Centre for Innovation in the Early Years, University of Ghent, Department of social work and social pedagogy.

Зборник радова *Quality od Education: Global development goals and local strategies*, 2019.

Павловић Бренеселовић, Д., Спасеновић, В. и Алибабић, Ш. (Ур.) (2019). *Образовна политика и пракса: у складу или у раскораку?*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошко друштво Србије.

Kärplinger, B., Ovesni, K. & Vranješević, J. (Eds.) (2018). *Strategies to Improve Quality of Education*. Belgrade: Institut for pedagogy and andragogy & Institut für Erziehungswissenschaft, Gießen.

- Станчић, М., Тадић, А. и Николић Максић, Т. (Ур.) (2017). *Васпитање данас*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошко друштво Србије.
- Мишкељин, Л., Шаљић, З. и Миљковић Ј. (Ур.) (2016). *Вредновање у васпитно-образовном процесу*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошко друштво Србије.
- Pejatović, A., Egetenmeyer, R. & Slowey, M. (Eds.) (2016). *Contribution of Research to Improvement of Adult Education Quality*. Belgrade: Institute for pedagogy and andragogy & University of Wurzburg, Dublin City University.
- Maksimović, M., Ostrouch-Kamińska, J., Popović, K. & Bulajić, A. (Eds.) (2016). *Contemporary issues and perspectives on gender research in adult education*. Belgrade: Institute for pedagogy and andragogy & European Society for Research on the Education of Adults – ESREA.
- Хебиб, Е., Бодрошки Спарисос, Б. и Илић Рајковић, А. (Ур.) (2015). *Истраживања и развој квалитета образовања у Србији – стање, изазови и перспективе*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Дубљанин, С., Митровић, М. и Орловић Ловрен, В. (Ур.) (2015). *Педагошки допринос унапређивању подучавања и учења*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошко друштво Србије.
- Павловић Бренеселовић, Д., Крњаја, Ж. и Радуловић, Л. (Ур.) (2014). *Педагошки модели евалуације и стравеије развијања квалитета образовања*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Кнежић, Б., Пејатовић, А. и Милошевић, З. (Ур.) (2014). *Модели проценивања и стравеије унапређивања квалитета образовања ограслих у Србији*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Вујисић Живковић, Н. (Ур.) (2014). *Школство и социјалистичка педагогија у бившој Југославији 1945–1990*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Матовић, Н., Спасеновић, В. и Антонијевић, Р. (Ур.) (2013). *Идентификација професије педагога у савременом образовању*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију и Педагошко друштво Србије.
- Despotović, M., Hebīb, E. & Németh, B. (Eds.) (2013). *Contemporary issues of education quality*. Belgrade: Institute for pedagogy and andragogy.

- Крњаја, Ж., Павловић Бренеселовић, Д. и Поповић, К. (Ур.) (2013). *Педагоија између теорије и праксе*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Алибабић, Ш., Медић, С. и Бодрошки Спарисос, Б. (Ур.) (2012). *Квалификације у образовању – изазови и перспективе*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Вујисић Живковић, Н. Митровић, М. и Овесни, К. (Ур.) (2012). *Посебна питања квалификација у образовању*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Pejatović, A. (Ed.) (2011). *Evaluation in education in the Balkan countries*. Belgrade: Institute for pedagogy and andragogy.
- Medić, S., Ebner, R. & Popović, K. (Eds.) (2010). *Adult Education: The Response to Global Crisis, Strengths and Challenges of the Profession*. Belgrade: Institute for pedagogy and andragogy.
- Алибабић, Ш. и Пејатовић, А. (Ур.) (2008). *Образовање и учење преко интернет-технике европских наставника*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Алибабић, Ш. и Пејатовић, А. (Ур.) (2007). *Андрагогија на почетку 21. миленијума*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Трнавац, Н., Љубичић, Г. и Поткоњак, Н. (Ур.) (2004). *Југословенска педагогија друге половине 20. века*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Медић, С., Чичовачки, Д. и Самуровић, С. (Ур.) (1997). *Истраживања у педагогији и андрагогији*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Пешић, М. (Ур.) (1996). *Дечија права – чија одговорност – зборник радова са саветовања о образовању за децја права*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Ђорђевић, Ј. и Трнавац, Н. (Ур.) (1992). *Сто година катедре за педагогију 1892–1992*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Булатовић, Р. и Томановић, Д. (Ур.) (1991). *Правци развоја теорије и праксе образовања одраслих*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Институт је издавач часописа *Андрагошке студије*, чији је први број објављен 1994. године и суиздавач часописа *Настава и васпитање* од 2017. године.

Први број часописа *Андрагошке студије*
објављен 1994. године

Први број часописа *Настава и васпитање* објављен
у суиздаваштву Педагошког друштва Србије и
Института за педагогију и андрагогију
Филозофског факултета Универзитета у Београду

Програми стручног усавршавања наставника акредитовани код ЗУОВ-а, а чији је носилац ИПА

До краја осамдесетих година прошлог века систем стручног усавршавања наставника организован је у оквиру *регионалних педагошких центара* чија је улога подразумевала планирање и организовање редовних обука, као и давање саветодавних услуга школама. Иако је усавршавање било обавезно, оно се није редовно спроводило у пракси. Почетком деведесетих година, стручно усавршавање наставника реализовано је у оквиру спровођења скупа *Дани педагогије*. Догађај се организовао за заинтересоване наставнике и то од стране ресорног министарства, а реализован је једном годишње у Дому синдиката. Министарство је осмишљавало тему скупа, а као реализатори програма били су ангажовани стручњаци из области образовања и васпитања.

Велика промена дешава се 2003. године оснивањем **Завода за унапређивање образовања и васпитања** и утврђивањем **законске обавезе** о стручном усавршавању наставника, која се идентификује у два документа просветне легислативе:

- **Закон о основама система образовања и васпитања (2021):**
члан 17. „Ради праћења, обезбеђивања и унапређивања квалитета и развоја система образовања и васпитања Република оснива **Завод за унапређивање образовања и васпитања ...** за обављање развојних, саветодавних, истраживачких и других стручних послова у предшколском, основном и средњем образовању и васпитању”.
- члан 120.** „Наставник, васпитач или стручни сарадник дужан је да се усавршава ради успешнијег остваривања и унапређивања образовно-васпитног рада”.
- **Правилник о стручном усавршавању и напредовању у звању наставника, васпитача и стручних сарадника (2021):**
члан 2. „Обавезни део професионалног развоја је стручно усавршавање”.

Стручно усавршавање наставника тада се дефинише као обавезна активност која се реализује кроз обавезне и изборне програме акредитоване од стране ЗУОВ-а. Институт за педагогију и андрагогију започиње креирање програма који су препознати као они који доприносе системском развоју и унапређивању васпитно-образовног рада. Од школске године 2007/08., Институт за педагогију и андрагогију креирао је и реализовао **18 програма стручног усавршавања наставника**, који су у наставку хронолошки побројани и међу којима су неки детаљније приказани.

1. Кључне компетенције наставника за функционално основно образовање одраслих – 2007/08. година (стаишус њројрама од јавној инѡереса)

Посебан квалитет овог програма лежи у удруживању андрагога и педагога у његовом осмишљавању и реализацији. Креиран је од стране групе експерата из Института за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду и експерата из невладиних организација. Координаторка програма је проф. др Снежана Медић, а заједно са њом реализатори су били Мирјана Милановић, Миомир Деспотовић, Катарина Поповић, Љуан Кока, Љиљана Левков, Силва Мишљеновић, Тања Чолин, Драгана Павловић Бренеселовић, Маја Врачар, Драгица Влаовић Васиљевић, Марија Крнета, Марија Црнојевић, Мила Пауновић, Биљана Стојановић, Јелена Филиповић и Јован Миљковић.

Циљ спровођења програма формулисан је као развој кључних компетенција неопходних за имплементацију програма основног функционалног образовања одраслих који се поново укључују у процес образовања. Циљна група били су наставници, стручни сарадници и директори у основним школама, школама за основно образовање и средњим стручним школама, као и активисти ангажовани у образовном раду са особама без завршеног основног образовања. Теме које су обрађиване у оквиру програма подељене су у пет области: отклањање социјалних баријера за укључивање у систем, развој методичких компетенција за функционално основно образовање одраслих, развој предузетничких компетенција за реализацију наставе из области предузетништва, одговорно живљење и прилагођавање и повезивање садржаја предмета основног образовања одраслих.

2. Развијање отвореног курикулума на нивоу дечјег вртића – 2007/08–2013/14. година

Развијање отвореног курикулума на нивоу дечјег вртића је програм стручног усавршавања чијој циљној групи припадају васпитачи и стручни сарадници у предшколским установама. Реализација програма започета је школске 2007/08., у трајању чак до 2013/14. године. Ауторка програма била је проф. др Мирјана Пешић, а реализаторке су биле проф. др Мирјана Пешић, проф. др Лидија Мишкељин, проф. др Живка Крњаја, Весна Дасукидис и Аница Николић.

Као општи циљеви програма дефинисани су: трансформација васпитне праксе на нивоу вртића у складу са концепцијом отвореног система васпитања, стручно оспособљавање практичара за развијање отвореног курикулума и изграђивање заједнице рефлексивних практичара. Специфични циљеви огледали су се у упознавању и разумевању основних поставки отвореног система васпитања и увођењу практичара у методологију акционог истраживања као начина мењања и унапређења праксе. Програми су трајали по две године, а садржај и активности тицали су се тема од великог значаја за педагошку праксу: отворени систем васпитања, однос програма и курикулума, средина за учење, посматрање и праћење деце, документација у функцији планирања и самоевалуације и планирање васпитнообразовног рада.

3. **Обука васпитача, учитеља и ромских асистената за рад са ромском децом** (2008/09)
4. **Претпоставке успешне наставе** (2010/11)
5. **Нови вид тестирања и развијање задатака знања (*сїайус йроїрама од јавної инїтереса*)** (2011)
6. **Индивидуализација у образовању одраслих и рад са одраслима са тешкоћама и сметњама у учењу** (2016/18, 2018/22)
7. **Методe и технике интерактивног образовног рада са одраслима** (2016/18, 2018/22)
8. **Методe и технике процене постигнућа одраслих полазника** (2016/18, 2018/22)
9. **Мотивација у учењу одраслих** (2016/18, 2018/22)
10. **Основни принципи, карактеристике и стилови учења одраслих** (2016/18, 2018/22)
11. **Планирање, организација и евалуација у образовању одраслих** (2016/18, 2018/22)
12. **Развој програма у образовању одраслих** (2016/18, 2018/22)
13. **Управљање и вођење образовне групе одраслих** (2016/18, 2018/22)

14. Планирање и извођење активности образовања и учења одраслих

15. Подстицање одраслих на учење

16. Методe и технике у образовању одраслих

17. Комуникација и групна динамика у образовању и учењу одраслих

18. Оцењивање постигнућа у образовању и учењу одраслих

Последњих пет програма реализују се на Институту за педагогију и андрагогију у оквиру обука за стицање статуса Јавно признатог организатора активности обуке одраслих (ЈПОА). Иако су у каталогу ЗУОВ-а они дефинисани као засебни програми стручног усавршавања, за добијање статуса ЈПОА потребно је партиципирати у свих пет програма. Припадају програмима за стручно усавршавање у подручју образовања одраслих и намењени су за извођаче програма образовања одраслих – тренере, предаваче, водитеље, инструкторе. Реализација је започета **2022/23.**, а предвиђено је њихово трајање до **2024/25.** школске године. Међу реализаторима

обука присутни су доктори андрагошких наука, мастер андрагози, дипломирани андрагози, асистенти и истраживачи– Јован Миљковић, Зорица Милошевић, Марија Црнојевић, Дубравка Михајловић, Бојан Љујић, Едиса Кецап, Наталија Гојак, Јана Мишовић, Неда Чаировић, Бранка Радовановић, Вукашин Гроздић, Кристина Робертсон, Јелена Јовић Миљковић, Бранкица Никитовић и Игор Милованов.

Општи циљеви програма базирани су на савременим сазнањима из области образовања и дефинисани као: Развијање компетенција за планирање и извођење образовног рада са одраслима, оспособљавање наставника/едукатора/тренера за управљање мотивацијом за учење одраслих, развијање компетенција за примену метода и техника у образовном раду са одраслима, методика рада којом се подстиче развој функционалних знања, вештина и ставова и оспособљавање учесника за планирање праћења и оцењивања применом различитих метода, техника и инструмената.

Управници Института за педагогију и андрагогију

др Љубомир Коцић

Љубомир Коцић је рођен 1943. године. Докторску дисертацију је одбранио на Филозофском факултету Универзитета у Београду 1980. године, на тему експерименталних истраживања у области образовања. На Филозофском факултету Универзитета у Београду је предавао од 1969. године до 2012. године на Одељењу за педагогију и андрагогију. Главно подручје научно-истраживачког рада Љубомира Коцића била је општа педагогија и проблеми методологије педагошких истраживања. Био је први управник Института за педагогију и андрагогију.

др Мирјана Пешић

Мирјана (Божовић) Пешић је рођена у Београду 1943. године. Први је редовни професор предшколске педагогије на Филозофском факултету Универзитета у Београду. У више наврата је била управник Одељења за педагогију и андрагогију, Центра за образовање наставника и дугогодишњи шеф катедре за предшколску педагогију. Професорка Пешић је била један од иницијатора оснивања Института за педагогију и андрагогију, његов први секретар, а потом и управник. Руководила је великим бројем научно-истраживачких пројеката.

др Нада Качавенда Радић

Нада Качавенда Радић је рођена 1949. године. Докторску дисертацију брани 1985. године на Филозофском факултету Универзитета у Београду, на тему образовања као чиниоца коришћења слободног времена запослених. На Филозофском факултету Универзитета у Београду је предавала од 1974. године до 2017. године на Одељењу за педагогију и андрагогију. Главне области њеног научног интересовања су андрагогија слободног времена и андрагогија комуникација и медија.

др Снежана Медић

Снежана Медић је рођена у Београду 1950. године. Завршила је основне студије педагогије на Филозофском факултету у Београду, 1973. године. Иако је своју професионалну каријеру започела на Дефектолошком факултету у Београду (данашњи ФАСПЕР), читав радни век је провела као професорка на Одељењу за педагогију и андрагогију. Професорка Медић је руководила бројним научно-истраживачким пројектима из области породичне андрагогије и социјалне андрагогије.

др Миомир Деспотовић

Миомир Деспотовић је рођен у Пљевљима, Црна Гора 1955. године. Од 1984. године ради на Одељењу за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Обављао је мноштво функција на Филозофском факултету у Београду: био је управник Института за педагогију и андрагогију, шеф Катедре за андрагогију, управник Одељења за педагогију и андрагогију, продекан за финансије и декан факултета. Био је уредник библиотеке *Андрагошке студије* Института за педагогију и андрагогију. Од 1984. године је главни или одговорни уредник часописа *Андрагошке студије*. Учествовао је као сарадник или руководиоца на већем броју домаћих и међународних пројеката.

др Александра Пејатовић

Александра Пејатовић је рођена у Београду, 1961. године. Основне студије андрагогије на Филозофском факултету у Београду је завршила 1986. године. Године 1989. започиње своју професионалну каријеру на Филозофском факултету, где и данас ради, као редовна

професорка. Професорка Пејатовић је била предавач и на неколико европских универзитета. Учествовала је у реализацији великог броја националних и међународних пројеката. Функцију управнице Института за педагогију и андрагогију је обављала у два мандата.

др Радован Антонијевић

Радован Антонијевић је рођен у Стојнику (Сопот) 1964. године. Радио је као школски педагог у ОШ „Милорад Мића Марковић” у Малој Иванчи (Сопот) и био директор ОШ „Ђура Даничић” у Београду. Радио је на Институту за педагошка истраживања као истраживач-сарадник и научни сарадник. Од 2007. године ради на Одељењу за педагогију и андрагогију на Филозофском факултету у Београду. Био је руководилац пројекта Института за педагогију и андрагогију „Модели процењивања и стратегије унапређивања квалитета образовања у Србији”. Био је шеф Катедре за општу педагогију са методологијом и историју педагогије, а тренутно обавља функцију управника Одељења за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду.

др Живка Крњаја

Живка Крњаја је рођена у Београду 1963. године. Ради као наставник на Катедри за предшколску педагогију на Филозофском факултету Универзитета у Београду. У звање редовног професора је изабрана 2016. године. Учествовала је у мноштву научно-истраживачких пројеката. Од 2018. године је главни уредник часописа *Настава и васпитање*.

др Јован Миљковић

Јован Миљковић је рођен 1978. године у Земуну. Основне, магистарске и докторске студије андрагогије је завршио на Филозофском факултету у Београду, где је и запослен од 2007. године. Као ванредни професор је ангажован на предметима везаним за политике и систем образовања одраслих, менаџмент и маркетинг у образовању одраслих и основно образовање одраслих. Аутор је једне монографије и преко 50 научних чланака. На бројним међународним и домаћим научним и примењеним пројектима је био ангажован на различитим позицијама. Управник је Института за педагогију и андрагогију од 2021. године.

Председници Научног већа Института за педагогију и андрагогију

др Александра Санда Марјановић

Александра Санда Марјановић је рођена 1926. године. На Филозофском факултету Универзитета у Београду је предавала од 1958. до 1986. године, на Одељењу за педагогију и андрагогију. Област научног интересовања Александре Санде Марјановић била је предшколска педагогија. Једно од централних питања којима се бавила у свом научном раду било је питање отварања и деинституционализације праксе образовања за децу предшколског узраста.

др Душан Савићевић

Душан Савићевић је рођен 1926. године и један је од најпознатијих професора андрагогије у Европи. Заслужан је за развој концепта андрагогије у Југославији/Србији, као и за његово промовисање у свету. Иза себе је оставио изузетно богату професионалну каријеру, био је значајна фигура у свету образовања одраслих, како на националном, тако и на међународном плану. До одласка у пензију 1991. године је био запослен на Филозофском факултету Универзитета у Београду, на којем је 1979. године основао студије андрагогије.

На Филозофском факултету Универзитета у Београду је обављао мноштво функција: био је шеф Катедре за андрагогију, Управник Одељења за педагогију и андрагогију, заменик декана и декан факултета. Један је од оснивача Института за педагогију и андрагогију.

др Јован Ђорђевић

Јован Ђорђевић је рођен у Нишу 1922. године. Радио је као редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду. Главна подручја научног интересовања професора Ђорђевића били су теорија васпитања, посебно интелектуалног и моралног васпитања, и дидактика. Током професионалне каријере на Филозофском факултету Универзитета у Београду је обављао више функција: био је управник Одељења за педагогију, продекан за наставу, председник Савета радне заједнице Факултета и члан неколико комисија. Такође, био је председник Педагошког друштва Србије, потпредседник Савеза педагошких друштава Југославије и члан редакције часописа *Настава и васпитање*.

др Мирјана Пешић

Мирјана (Божовић) Пешић је рођена у Београду 1943. године. Први је редовни професор предшколске педагогије на Филозофском факултету Универзитета у Београду. У више наврата је била управник Одељења за педагогију и андрагогију, Центра за образовање наставника и дугогодишњи шеф Катедре за предшколску педагогију. Професорка Пешић је била један од иницијатора оснивања Института за педагогију и андрагогију, његов први секретар, а потом и управник. Руководила је великим бројем научно-истраживачких пројеката.

др Снежана Медић

Снежана Медић је рођена у Београду 1950. године. Завршила је основне студије педагогије на Филозофском факултету у Београду, 1973. године. Иако је своју професионалну каријеру започела на Дефектолошком факултету у Београду (данашњи ФАСПЕР), читав радни век је провела као професорка на Одељењу за педагогију и андрагогију. Професорка Медић је руководила бројним научно-истраживачким пројектима из области породичне андрагогије и социјалне андрагогије.

др Шефика Алибабић

Шефика Алибабић је рођена у Бихаћу – БиХ. Основне, магистарске и докторске студије је завршила на Филозофском факултету у Београду. Каријеру универзитетског наставника започела је 1977. године као асистент на Природно-математичком факултету Универзитета у Београду, а потом, 1992. засновала радни однос на Филозофском факултету у Београду, на Одељењу за педагогију и андрагогију, где је од 2001. године у звању редовног професора за научну област андрагогија. Подручја њених научно-истраживачких интересовања су: менаџмент и маркетинг у образовању, развој лидерства и лидера, систем и организација образовања одраслих, функционална писменост одраслих и методика развоја кључних компетенција. Објавила је бројне студије и учествовала у научним и реформским пројектима, као руководилац и истраживач.

др Вера Спасеновић

Вера Спасеновић је редовни професор на Одељењу за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Диплому магистарских (1997.) и докторских студија (2006.) из педагогије стекла је на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Области њеног истраживачког интересовања су компаративна педагогија и образовна политика. Учествовала је у реализацији већег броја националних, билатералних и међународних пројеката.

* * *

Током свог развоја Институт се, према мишљењу његових сарадника, суочавао са бројним изазовима. Они се односе на само функционисање Института, али проистичу и из шире позиције науке у друштву, односа науке и праксе и захтева који се постављају пред научно-истраживачке организације и њихове чланове. Препознати институционални и шири друштвени изазови поставили су основе за промишљање даљих праваца унапређивања Института.

„Развој Института није увек и само ишао узлазном линијом. Било је периода и смањења активности, па и сарадника. Радећи у Институту као истраживач-сарадник (управник), с времена на време, што значи више пута, нарочито при крају пројектних периода

пројеката које је финансирало Министарство и алицирања за нове, увек сам осећала сву несиурност свој пројектној ангажмана. Такође, конинуирани проблем који, по мом мишљењу, проистиче из неоспојања описаносла истраживача (по звањима) у нашем Институту, као јединица која функционише у оквиру Одељења/Факултета, је обављање више паралелних послова, што је неретко доводило до претеране оптерећености истраживача” (Александра Пејатовић, редовни професор).

„Као многи други и наш Институт се хронично суочава са недостигањем материјалних и техничких капацитета за рад, који су у нескладу са бољим научно-истраживачким капацитетом који имају сарадници. Нерешено системско финансирање, посебно последњих година транзиције ка институционалном финансирању, изискује сталне напоре да се обезбеде други извори финансирања Института, макар и кроз мање пројекте” (Виолета Орловић Ловрен, редовни професор).

„Мислим да специфичност нашег Института треба да буде то да увлачи будуће педагоге у истраживања и тако им приближава смисао истраживања васпитања и образовања, али и омогућава друштво начин учења, не књижици већ искуствени. Ако хоћемо да заснујемо наставу да буде истраживачка, то је пут. Овај процес је тежак – захтева финансије, редефинисање односа између наставе и истраживања. Мислим да у томе лежи значајан разлог оспојања нашег Института – наша специфичност се огледа у повезивању наставе и науке. Институт је у својим првим корацима био заиста увезан са наставом – мени делује да је то једна вредност коју треба да нејемо, а нисам сигурна колико то данас радимо. Данас, формално ледано, имамо више канала за укључивање младих, а нисам сигурна колико заправо истражујемо заједно. Често се покретало и питање о могућности отварања школа – вежбаоница, вртића где бисмо могли да истражујемо у пракси. Мислим да то веза праксе и истраживања јесте јако значајна из перспективе једног погледа на науку. Питање истраживача науци и истраживањима је сигурно изазов за Институт, а ја га доживљам и као лични. Тренутно се суочавамо са тим да је нејасно како се финансирамо, шта су пројекти, какви треба да буду, шта су очекивања, ко поставља то очекивања, на који начин се процењују пројекти, на којим вредностима су утемељени, да ли омогућавају да се педагогија и андрагогија као науке развијају на начин који није само пржишно усмерен – то су ствари које нису искључиво у вези са нашим Институтом, већ са позицијом науке у друштву” (Лидија Радуловић, ванредни професор).

„Нажалост не иду све промене у образовању у добром правцу. Не бих да звучим као стари људи који имају оштор према промени (смех), али то одвајање науке од политике на Универзитету је заправо укидање суштинске Универзитетске јер се универзитетска политика темељи на истраживању и у вези је са истраживањем. То би онда значило преузимање Факултетске у Високе струковне школе, а не у Универзитет. Са друге стране, овакво схватање јоједнако је погодно за науку јер доживљавање науке као нечега по себи и бављење науком ради науке је исто неирање суштинске. Наша наука је нераскидиво повезана са праксом и проистиче из ње. А друго, њена улога није само у покрепању релевантних питања, него и у промени образовања. У том смислу бих волела да Институту постане многа видљивија него што јесте. Кад кажем видљивија не мислим на то да се за њега само зна и да има сајт, него просио да некако шаље ју јасну поруку да се носи са и да даје нека моћна решења о актуелним питањима и променама у образовању” (Драгана Павловић Бренселовић, редовни професор у пензији).

„Учешће сарадника у изв. великим пројектима финансираним од стране Министарства просвете, науке и технолошкој развоја, сводило се јонајвише на индивидуална истраживања и објављивање радова, а мање на тимски пројектни рад усмерен ка заједничкој теми и релевантном, ужем, научном и друштвеном проблему” (Волета Орловић Ловрен, редовни професор).

„За свију нас који смо осећали припадност Институту изазови су били концептуализација, организација и реализација свакој научној скупа иза које је стајао Институт. Одговори на ове изазове су били у енергији коју смо улаћали у то, а коју нико од нас није штедео. Посебан изазов за мене је била борба за стипендијску часопис Андрошкој студије (у издању Института) на листи Министарства науке, борба која је подразумевала континуирано аргументовано доказивање његове научне вредности у Мајичном научном одбору за друштвене науке чији сам била члан у два мандата, а поштом и лобирање у научним круговима. Још један посебан изазов за мене било је писање пројекта који је Министарство науке прихватило, а поштом руковођење прихваћеним пројектом и обезбеђивање вредних научних резултата на пројекту који су омогућили вишегодишње континуирано финансирање истраживача и пројекта” (Шефика Алибабић, редовни професор у пензији).

„Пројекти који се раде су од немерљивој значаја и просио свако као стручњак и истраживач би требало да се развија и на тај начин. Везу истраживачкој и политичкој рада треба посебно истаћи. Наши

истираживачки рад обојаћује наш наставни рад. Немоћуће је да будемо наставници који су одвојени од праксе и истраживачког рада. Тиме би нам се наставни рад свео на понављање неких теоријских схватања, што би довело до недовољног разумевања реалног контекста у којем развијамо своја схватања и у ком се развија пракса, а тиме се онда ускраћује могућношћу да студентима којима предајемо представимо то перцептивно. Искусства из својих истраживања која су развијана у контексту праксе смајрам врло релевантним јер су жива и актуелна. Везу наставног, научног и теоријског рада треба даље неговати, а у томе су млади истраживачи јако велики пошеницијал” (Живка Крњаја, редовни професор).

„Без сваке сумње била је руководица пројекта, а онда и управник Института, били су за мене снажни изазови. Још један изазов у функционисању Института који бих истакао је чињеница да не постоји заједница особа којој је то професионална амбиција, већ су секретари волонтери. У суштини, било би добро када бисмо ангажовали професионалца задуженог за те послове. Чини ми се да би то појачало и ефикасност и ефективност функционисања Института. Наравно, и по овом моделу то све функционише, али захваљујући ентузијазму свих нас и особе која обавља улогу секретара. Многи послови Института су базирани на личној иницијативи и ентузијазму људи који су укључени” (Радован Антонијевић, редовни професор).

„Нисам у прилици да проценим какав је Институт данас. Чини ми се да је Институт данас ‘научно уочиште’ младих истраживача, што ме посебно радује. Он је потребан њима, а и они њему. Добробит ће бити обострана ако се схвати обострана потреба. Институт у будућности видим јачим него што је био, са више активности, посебно пројектних, са више људи посвећених науци и истраживању, али са оном истом атмосфером коју имам, атмосфером која има душу, јер је то битан услов за добре научне резултате. Можда је он такав и данас, а ја то не знам, али верујем ако није да ће бити, имајући у виду посвећеност и одговорност оних који су данас део њега” (Шефика Алибабић, редовни професор у пензији).

„Ученици Института прекозначљивим, окупили људе, традицију заједницу, па тек онда радили на развијању пројекта. Смајрам младе истраживаче великом предношћу Института који су у ствари као што је и наш – који нису самостална научна јединица. Са младим истраживачима добијамо невероватан пошеницијал, у истраживачком и научном смислу и имамо прилику да, кроз наставни и научни рад, образујемо кадрове који могу да наставе да истражују.

Оно што је било јако важно, и на чему сам ја инсистирала док сам била Управник и док смо радиле заједно, јесте да се истраживачи повежу и да радимо на питањима која су значајна за преизнајљивост нашег Института. То јесу биле симболичне активности око израде флајера Института, реконструкција сајта, али то су били кораци да Институт учинимо видљивим за стручну јавност, друге истраживаче и партнере који би нам могли бити значајни за истраживачки рад. Сматрам да посебну важност треба посветити томе да професори и истраживачи заједно развијају самосталне пројекте. То није вид подршке младим истраживачима, то је пре свега одговорност професора који су уједно и истраживачи на Институту. Ошуда је очекивање да ми (професори) будемо иницијатори тих пројеката који би се остављали и моделовали вама (младим истраживачима) како се предузима иницијатива да се пројекти започну и развијају. Постоји безброј модалиитета и начина како може да се покрене истраживање – један од тих свакако јесу велики пројекти науке. Ми смо имали ту врсту привилегије да водимо велике пројекте промене Основа програма Године узлета. Други модалиитет односи се на то да не мора нас неко други да укључује у пројекат – тај пројекат и истраживања са практичарима можемо и ми да покренемо сами, уз минимум средстава. Ти пројекти могу да буду довољно широки тако да свако од вас истраживача, младих истраживача, може своје истраживање у оквиру докторске дисертације да уради, а да истовремено Институт развија један велики пројекат. То може да се уради тако што се пружишемо ми као професори са вама истраживачима и направимо неколико пројеката који би покрили ваше докторске дисертације, али би били ширега обима и допринели видљивости Института. Предшколци су кроз своје пројекте учинили изузетно преизнајљивим Институт. Некако је постало уобичајено у Србији да нас виде као ИПА тим. Важно подручје из научне делатности представљају научни часописи. Лука се (ово посебно истакнуто, смех) ангажовао око повезивања истраживача на раду на научном часопису, на доприносу уређивању часописа, што је немерљиво и за младе истраживаче и за Одељење. У том смислу је важно да Институт очува и то подручје свој научној ради” (Живка Крњаја, редовни професор).

„Драго ми је што је Институт данас значајно преизнајљивији као научно-истраживачка јединица, што има пуно пројеката, сарадника, публикација и скупова у свом ојусу. Драго ми је, наравно, што имамо већи број истраживача, али и надале тај ојис њиховој посла није ни донекле решен, а њихову није јасан њихов развојни пут као

младој научној кадра. Мислим да би Институту морао да аплицира за значајно више пројеката, јер тај пројектно-истраживачки рад ипак представља срж његове поливалентне делатности. Годинама већ смо у ситуацији да врхунац научно-истраживачкој ангажмана у Институту представља истраживање које се обавља у оквиру докторске дисертације, а да након тога, углавном јењава већи истраживачки ангажман у оквиру нашег Института. Дакле, он јењава у време када би већина истраживача требало да брже свој максимум, на основу сачинених компетенција израдом дисертације. Таквој ситуацији су у великој мери допринела и индивидуална ангажовања сарадника као експерата на пројектима ван Института. Наравно, томе су допринеле и извесне ограничениости истраживачкој пословања преко Факултета. Очигледно је да је време за израду одређене студије даље развоја Института. Оно што мислим да је Институт успео да задржи, и што ја мени чини посебним, је припадност амбијента, сачињена од људи и простора” (Александра Пејатовић, редовни професор).

„Наши професори, оснивачи Института, основали су га са идејом да је нераскидив рад између истраживања, наставе, теорије и праксе. Посебна вредност је имати Институт који окуља, гради и помаже младим истраживачима да се развијају кроз то јединство наставног, научног и истраживачког рада. То је суштина оснивања и даље развијања нашег Института” (Живка Крњаја, редовни професор).

„Неолиберални модел истраживача на тржишту претвара истраживачки посао у техницистички посао који подразумева обављање задатка за друге. Мислим да је уместио тога важно неговати једну истраживачку институцију и истраживаче као део заједнице која се, наравно, заснива на једној школи мишљења, одређеној теоријско-методолошкој оријентацији и негује одређени систем вредности. Поштово када је у питању ефикација, односно оно чиме се она бави – у образовању се брже енормни број различитих интереса. Ми смо сведоци тог неолибералног процеса где сад имамо да неки од највећих финансијера различитих пројеката, као што је на пример Европска Унија или Светска банка, заобилазе институције и ангажују појединце. То, посебно у домену образовања, није добро. Мислим да није добро и што имамо велики процес, такозваној, невладиној сектору. Зашто кажемо невладиној, зато што већина невладиних организација нису ауθενитични власници цивилног друштва (родитеља, практичара, и било кога другог) него заправо нека врста предузећа која аплицирају за и извршавају пројекте. Мислим да за образо-

вање партиципални, једнократни и неусклађени пројекти више штељиве неће користе. Образовне реформе морају да се спроводе, не централистички, не кроз укључивање различитих актера (истраживача, носиоца полијтике, председника цивилној сектора...). Мислим да у томе Институту треба да има и има значајну функцију. Уједно и преорука вама као младим истраживачима да се оријентишете на то да развијате пројекте на Институту, у већим или мањим тимовима, пре неће да се излажете извршавању њих замисли и циљева” (Драгана Павловић Бренеселовић, редовни професор у пензији).

„Изазов свакако јесте привлачење пројеката. Ипак, мислим да сада у области образовања оградних има толико донатора да је могуће имати пројекте, само они неће бити окренути фундаменалним, неће примењеним истраживањима у сарањи са другим оранима (нпр. кроз сарању Националне академије за јавну управу и Института за педагогију и андрагогију). Некада је Институт имао применене пројекте – Школа за родитеље, Step by step. То је значајно за праксу, али и за људе који раде на пројектима јер стичу практична знања. Институт би требало да иде у корак са временом и бави се актуелним темама (на пример, HR полијтику у тренинзима, примена вејачке интелејенције у образовању итд.). Било би добро да Институт почне да живи, да се више чује за њеа. Треба да буде промотер науке, промотер струке и доживојној учења. Потребно је да више сарађује са друима, са привредним сектором. Било би добро да се улаже у промотивне активности, маркетин кампање које служе и промоцији Института и промоцији науке. Још један од проблема унапређења јесте развој ститних каријерних програма за младе који тек почињу да раде, да имају прилику да се усавшавају и стичу практична знања. На пример, било би добро развити додани програма за писање и управљање пројектима за студенте завршних година, јер је то оно што им је сада потребно у пракси” (Снежана Антонијевић, помоћник директора у Сектору за припрему програма обуке и управљања квалитетом, Национална академија за јавну управу).

„Мислим да је добро и да Институт треба више да се окрене ка конкурисању на међународне пројекте. Са једне стране је то форсирање – ако нешто постаје важно само ако је међународно. Може мало и да се леда ујино јер се ми бавимо нашом образовном праксом и нека питања која су релевантна за нас, не морају бити релевантна на међународном нивоу. Друо, када ледаје на међународном плану, онда ојет разне интересне груе актуализују само

поједина ишћања. Али, са друге стране, свака међународна сарадња је драгоцена и има пуно ирилика да се учи, али и да се покаже. Ми смо једна мала средина, па су странци често изненађени оним чиме се ми бавимо, дакле хоћу да кажем да нисмо за бацање у том међународном контексту (смех) јер ми имамо једну озбиљну традицију, историјати и знање са којима можемо да располажемо” (Драгана Павловић Бренеселовић, редовни професор у пензији).

„Мислим да је осећај заједничтва и иридања оно што је најважније и да то треба да неутеје. Ја Инстиутуи увек некако доживљавам као наш, као заједнички. Увек је важно да на нивоу образовне полиике или међу практичарима те жеље афирмишемо – Инстиутуи надилази нас као поједнице и то је јако значајно” (Драгана Павловић Бренеселовић, редовни професор у пензији).

„Ми као истраживачи на Инстиутуи нисмо сиурни око тоа како Инстиутуи треба да функционише, а што јесте последица друштвене полиике према науци. Такође ми се чини да околности налажу да се сјално ишу пројекти и да је у реду да се наише десет пројеката да би један ирошао. Можда је иерсектива да се ише више мањих пројеката? Чини ми се ми имамо све више антажованих истраживача, а нисам сиурна колико је то добробит за Инстиутуи и за те људе и за њихов раси. Истраживача је више, а пројекти изостају. Смаирам да би докторске тезе требало да буду део пројеката. Ово би омоћило младима да добију осао на неколико година, да раде на својим тезама, али иренуино то није добро осмишљено. Још једно ишћање које се оивара јесте колико су нама јасне соитвене вредности према науци и иша ако су различите за различите истраживаче” (Лидија Радуловић, ванредни професор)?

„Инстиутуи видим и даље као место окуљања, размене информација али и место већих сасанака и рада шимова који икрећу и реализују још више инстиутских пројеката. Видим па као место у коме ће на полицама бити све више нових издања, која ће се мање задржавати иу, а брже сизати до веће броја читалаца и других библиотека. Инстиутуи је увек био важно место неовања и усавршавања научно-истраживачког подмлака Одељења за педагогију и андрагогију. Та традиција је усешно и не без ишешкоћа одржана, а младе истраживаче видим као ииенцијал за даљи научни и наставни развој Одељења и посебно, за већи антажман на пројектима. Потребна је иницијатива самих младих истраживача, као и јаснија оријентација свих друћих истраживача у том иравцу. Желим нам свима, окуљенима око Инстиутуи и Одељења, да са крајем пандемие у годину јубилеја ућемо ошћ окуйивши се у ве-

ликом броју у Институту, наоружани енергијом и стимулацијом за даље оживљавање пројектних и свих других активности нашеј незамењивој и посебној мести – ИПА” (Виолета Орловић Ловрен, редовни професор).

„Време које је прошло не може се упоређивати са садашњом ситуацијом. Последњих десетак година измењено је много ствари, од броја људи који желе да се баве истраживачким радом, њиховој стипендији, начина избора истраживачких области и тема, до начина финансирања рада и истраживања на Институту. Небо више није граница, слобода није неунићива и није више безусловно питање да ли треба да се инвестира све што се има. Питање је да ли је реципроцитет давања и узимања могућ и данас? Да ли се од изузетности крећемо ка једном од ...? Да ли је Институт већ постао једна ствара академска заједница са стабилно финансираним чланом? Друштвене околности не иду на руку подршци науци, знању, истраживањима, академским слободама. Не да само нема ко то да чини данас, ко је заинтересован за такав развој генерално, а у области друштвених наука посебно, а у области васпитања и образовања још посебније, већ остванак и развој оваквих институција нису чак ни перфектни савести оних чије су мисије и визије развоја друштва данас доминантне. Зато, Институт треба да чува ствару заглављену вајру, али мораће да прави и нова остванка” (Снежана Медич, редовни професор у пензији).

Алтер его Института за педагогију и андрагогију или у добром друштву

*„Verus amicus [...] est [...] tamquam alter idem”
(Прави пријатељ је њојуи другои самој себе)*

Цицерон

Током свог вишедеценијског постојања, Институт за педагогију и андрагогију је сарађивао са бројним домаћим и међународним организацијама, а њихов опис и набрајање би захтевали посебну монографију. Ипак, у сарадњи и подршци, издвајају се три организације, три значајна Друштва, која се толико често јављају као партнери Института да их фигуративно, и у доброј намери, можемо сматрати његовим алтер егом. Те три институције су: Педагошко друштво Србије, Друштво за образовање одраслих и Друштво андрагога Србије и заслужују да их бар на овом месту споменемо, ако већ немамо довољно простора да детаљно представимо њихову богату делатност.

Педагошко друштво Србије је добровољна струковна организација дипломираних педагога, односно професора педагогије и других који стручно и научно проучавају васпитање и образовање. Баштини традицију Педагошког друштва НР Србије, основаног 1949. године, а свој садашњи назив и актуелни статут добија 1994. године. Мисија

коју Друштво свесрдно реализује је да доприноси професионалном развоју и напредовању својих чланова, као и њиховом активном укључивању у токове кретања и развоја системске образовне политике Србије. То чини кроз своје многобројне делатности и активности, од којих би издвојили подстицање научно-истраживачког рада из области образовања; развијање и иницирање издавачке делатности у области педагошке науке; доприношење професионализацији занимања педагога и помоћи у управљању каријере својих чланова; као и кроз усмеравање и осмишљавање професионалног развоја наставника, директора и осталих који раде у образовним институцијама. Стручно управљање Друштвом и његово бројно чланство (тренутно има 1098 регистрованих чланова од 2000 педагога запослених у Србији) и стручност чланова (међу члановима је чак 56 доктора наука) огромни су потенцијал који омогућава Друштву да професионално, савесно и ефикасно реализује своју мисију. Друштво са ИПА остварује вишегодишњу интензивну и плодносну сарадњу у свим доменима рада Института, а не можемо, а да не поменемо Сустрете педагога, научни и стручни скуп, који је постао једна од најлепших традиција сарадње Друштва и Института, као и *Настава и васпитање* – научни часопис који поносно издајемо заједничким снагама.

Друштво за образовање одраслих је основано 2000. године, као НВО, односно као непрофитно удружење грађана, ради остваривања циљева у области учења и образовања одраслих. Током више од две деценије свог постојања, Друштво за образовање одраслих се бави афирмацијом, подршком и унапређењем учења и образовања одраслих, промоцијом културе целоживотног учења и унапређивањем друштвене укључености и међународне сарадње у подручју учења и образовања одраслих. Међу члановима Друштва највише је андрагога, а мисија и циљеви се углавном реализују кроз пројектну активност и сарадњу са бројним домаћим и међународним партнерима. Дугогодишња сарадња Друштва са DVV International (Институт за међународну сарадњу Савеза за образовање одраслих Немачке) је дала кључни допринос одрживости Друштва, али и могућности за бројне партнерске активности које су реализоване са ИПА, Катедром за андрагогију и Одељењем за педагогију и андрагогију (пројекти, студијска путовања, обуке, фестивали образовања одраслих, организација и учешће на бројним научним и стручним конференцијама у земљи и свету, издавачка делатност). Друштво интензивно сарађује са најзначајнијим међународним институцијама на пољу образовања одраслих, као и са националним организацијама у образовању одраслих великог броја европских земаља.

Друштво андрагога Србије је основано 2010. године као невладино и непрофитно струковно удружење, које окупља андрагоге (преко 300 регистрованих чланова), заинтересоване за афирмацију професије и промоцију концепције целоживотног учења. О чврстим везама Друштва андрагога Србије са Институтом за педагогију и андрагогију говори чињеница да је седиште Друштва на адреси ИПА, али и бројни заједнички пројекти, објављене публикације, организоване конференције. Напори Друштва су усмерени ка унапређењу информисаности чланова, међусобној размени информација, идеја и мишљења, побољшању могућности усавршавања и остварења адекватног статуса у друштву, доприносу стручном и научном истраживачком раду у области андрагогије, квалитетној припреми андрагошког кадра, као и дефинисању и поштовању професионалне етике андрагога. Поред пројектне, издавачке и истраживачке делатности, један од спецификаума Друштва је значајан посао који је држава поверила овој организацији, а то је потврђивање (признавање) стручних компетенција за рад са одраслима наставним кадровима који раде на реализацији програма за образовање одраслих у статусу ЈПОА, чиме у практичном смислу значајно доприноси квалитету праксе образовања одраслих у Србији.

Већина чланова Института за педагогију и андрагогију је и члан неког од три поменута Друштва, а поједини се налазе и на неким од управљачких функција у њима. То омогућава Институту, али и Одељењу за педагогију и андрагогију чији је ИПА део, да у турбулентним временима покуша на све начине да се бори за квалитет и промоцију образовања, одговарајући на позиве и изазове који се стављају пред научне и наставне организације, али и пред струковне организације и организације цивилног друштва. Свака од наведених организација је слободна и независна, али само у заједничкој синергији могу у пуном капацитету дати допринос образовању у Србији и зато се на овом месту, од срца захваљујемо нашим драгим партнерима у нади да ће и у будућности наша сарадња бити плодна и успешна, барем као што је била до сада.

Реч управника

Институт за педагогију и андрагогију је настао пре четрдесет година, из потребе да се централизују научна истраживања образовних феномена и потребе да се унапреди васпитно-образовна пракса. Оснивачи Института, малобројни, али не и малодушни, сањали су велике снове и имали велика очекивања, закорачивши храбро у правцу оснивања нове научно-истраживачке јединице. Филозофски факултет у Београду нам је указао поверење које је требало оправдати. Кажу да „пут од хиљаду миља почиње једним кораком” – Институт је закорачио својим првим пројектом, други корак је била прва објављена монографија са ознаком ИПА као издавача. Поред научних, рађали су се и реализовали и примењени пројекти, унапређујући образовну праксу Југославије и Србије. Из пројеката су се рађале мастер, магистарске и докторске дисертације, предлагали правци даљег развоја и легислативе васпитања и образовања. Организовани су научни и стручни скупови, објављивани национални и међународни зборници, успостављани и неговани контакти са еминентним страним научницима и престижним научним институцијама.

Институт за педагогију и андрагогију је постао место сусрета и контакта колега из свих области васпитања и образовања. То је простор вођења полемика и дискусија, креирања пројеката, ту су наши најбољи научници у овој области отварали нова научна и практична васпитно-образовна питања, али и отварали себе за даљи раст и развој. Анализирају се нове друштвене прилике, светске тенденције и изазови у васпитању и образовању и кују страте-

гије за њихово превазилажење. Институт је место колаборативног учења, *peer learning*-а, простор менторства и обрнутог менторства, локус раста и развоја свих нас. Након 1983. године готово да нема сарадника, наставника и научника са Одељења за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду који није прошао и „Институтску школу”. Курикулум овог неформалног, а опет обавезног образовања је почињао одговарањем на мејлове и на телефонске позиве, копирањем материјала, настављао се кроз вођења буџета и праве мале борбе са правном, финансијском и техничком службом Филозофског факултета, мирења са службама када се овлада правилима и процедурама, садржао је организовање и реализовање скупова и обука, састанчење у ситне сате, учествовање у истраживањима, пројектима и на крају, као изборни предмет: руковођење истим. Институт је постао база и расадник наставника и научника Одељења за педагогију и андрагогију, почетна и крајња тачка наше синергије.

Свака нова декада доносила је себи својствене изазове, које је Институт успешно савладавао, јачајући себе и своје капацитете кроз оснаживање својих истраживача. Ни садашње време није изузетак. Турбулентно међународно и домаће окружење ствара плодно тле за нове научне теме и изазове којима треба одговорити, а све бројнији истраживачки подмладак улази у оне области педагогије и андрагогије, о којима оснивачи Института нису могли ни да сањају.

Напунити четрдесет година у животу човека значи бити у најбољим годинама, у врхунцу снаге, бити спреман за нове изазове и постигнућа. Институт за педагогију и андрагогију је управо тај витални, omnipotentни, продуктивни зрели човек који је закорачио у сусрет остварењу своје мисије. Наравно, изазова, дилема и странпутица је пуно. Четрдесети рођендан Институт дочекује у окружењу економске, политичке, моралне, еколошке, здравствене и безбедоносне кризе. Вођен традицијом искреног и етичног научног рада, искуством и мудрошћу старијих и ентузијазмом млађих истраживача, Институт ће и ове кризе оставити за собом, настављајући да буде место спајања и раста свих оних који су свој професионални и лични живот посветили идеалима васпитања и образовања. Успех нашег рада процениће генерације које долазе. На нама је да им оставимо оно што су оснивачи оставили нама: место за раст и развој, као и здрав темељ и чврсту основу за проучавање

и преиспитивање васпитно-образовних феномена, за искорак у нови, врли свет кога само васпитање и образовање могу спасити. Јер, као што су стари Атињани знали: „Ако Атина не буде имала обућара, Атињани ће ходати боси. Ако Атина не буде имала кројача, Атињани ће бити голи. А ако Атина не буде имала учитеља – неће бити Атињана”.

У Београду,
24. 04. 2023.

Управник Института за
педагогију и андрагогију,
проф. др Јован Миљковић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
378.6:1]:37(497.11)"1983/2023"

40 година Института за педагогију и андрагогију /
уредници Јован Миљковић, Вера Спасеновић. – 1. изд. –
Београд : Универзитет, Филозофски факултет Институт за
педагогију и андрагогију, 2023 (Београд : Службени гласник).
– 91 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 150. – Стр. 7–8: Уводна реч / Вера Спасеновић. – Стр.
89–91: Реч управника / Јован Миљковић.

ISBN 978-86-80712-54-3

а) Универзитет (Београд). Филозофски факултет. Институт
за педагогију и андрагогију -- 1983–2023

COBISS.SR-ID 127230473